

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2016

Jana Nováčková

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Volnočasové aktivity žáků 9. tříd ZŠ v regionu Praha a v Jihočeském kraji

Leisure time activities of students of 9th grade in Prague and in the South Bohemian region

Jana Nováčková

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Blažková

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Učitelství praktického vyučování a odborného výcviku

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Volnočasové aktivity žáků 9. tříd v regionu Praha a v Jihočeském kraji* vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. 4. 2016

Jana Nováčková

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování paní PhDr. Veronice Blažkové za její vynikající a odborný dohled, cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat pedagogům i žákům na ZŠ za jejich vstřícnost a spolupráci ve výzkumné části práce.

Anotace

Cílem této bakalářské práce je zjistit jak tráví svůj volný čas žáci 9. tříd v Praze a v Jihočeském kraji, porovnat, jak moc se liší zájmy a volnočasové aktivity této věkové skupiny v Praze a v okresním městě a rovněž zjistit, zda mají žáci ponětí o tom, kde mohou trávit svůj volný čas. Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou.

V teoretické části jsou obsaženy pojmy týkající se volného času, pedagogiky volného času, adolescentů, mimoškolních aktivit a školských zařízení.

V praktické části jsou popsány cíle a výsledky výzkumu dotazníkového šetření. Dotazník seznamuje se způsoby trávení volného času žáků 9. tříd a rovněž se pokouší zhodnotit, zda žáci mají přehled o institucích a zařízeních sloužících k volnočasovým aktivitám v daných regionech.

Klíčová slova: Adolescent, komparace, mimoškolní výchova, pedagogika volného času, volnočasové aktivity, volný čas

Annotation

The aim of this work is to find out how 9th grade students in Prague and in the South Bohemia region spend their leisure time and also to compare how different interests and hobbies are in this age category between those living in Prague and in the small towns. This work also aims to determine whether the pupils know where they can spend their leisure time. The work is separated into two parts, a theoretical one and a practical one.

The practical part describes the objectives and results of the research survey. The questionnaire examines the leisure time activities of 9th graders and also tries to determine whether the students are familiar with institutions and facilities that are intended for leisure activities in the regions concerned.

Key words: Adolescent, comparison, extracurricular education, leisure pedagogy, leisure activities, leisure

ÚVOD	6
1. TEORETICKÁ ČÁST	7
1.1. VOLNÝ ČAS	7
1.1.1. <i>Funkce volného času</i>	8
1.2. ČINITELÉ OVLIVŇUJÍCÍ VOLNÝ ČAS	11
1.2.1. <i>Rodina</i>	11
1.2.2. <i>Škola</i>	13
1.2.3. <i>Skupina vrstevníků</i>	13
1.2.4. <i>Média, informační technologie</i>	14
1.3. MIMOŠKOLNÍ VÝCHOVA	15
1.4. VOLNÝ ČAS U ADOLESCENTŮ.....	16
1.4.1. <i>Tělesné změny v dospívání</i>	16
1.4.2. <i>Psychické změny v dospívání</i>	18
1.4.3. <i>Sociální změny v dospívání</i>	18
1.5. ZAŘÍZENÍ PRO MIMOŠKOLNÍ VÝCHOVU	20
1.5.1. <i>Školní klub</i>	21
1.5.2. <i>Základní umělecké školy</i>	21
2. PRAKTICKÁ ČÁST	22
2.1. CÍL VÝZKUMU.....	22
2.2. METODOLOGIE VÝZKUMU	22
2.3. VÝZKUMNÝ VZOREK.....	23
2.3.1. <i>První jazyková a základní škola Horáčkova, Praha 4</i>	23
2.3.2. <i>Základní škola F. L. Čelakovského, Strakonice</i>	24
2.4. STANOVENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK	25
2.5. ANALÝZA VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	25
2.6. INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	41
ZÁVĚR	43
SEZNAM POUŽITÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ	45
PŘÍLOHY	46

Úvod

I když pojem volný čas může znamenat pro každého jedince něco jiného, přesto je ale pro většinu znás volný čas pojem pozitivní a příjemný. Je to čas, kdy nikam nemusíme spěchat, kdy se věnujeme jen tomu, co nás naplňuje, uspokojuje, přináší hezké pocity, zkrátka to, co nás baví. Veškeré volnočasové aktivity jsou velmi důležité pro děti, mládež i dospělé. Každý si samozřejmě pod tímto pojmem představuje a vykonává něco jiného, neboť každý z nás jsme jedinečnou osobností s odlišnými vlastnostmi, zájmy a hodnotami. Pro někoho je volný čas třeba jen impuls k odpočinku, lenošení, spánku, konzumaci dobrého jídla a pití, pro jiného zase je to čas aktivně strávený, ve kterém se může plně věnovat svým koníčkům a zálibám.

Nutno ale rozlišit volný čas dětí a dospělých. Dětem není ještě pojem volný čas srozumitelný, nemají zkušenosti a rozhled, aby si samy vybíraly aktivity pro volný čas, proto je nutné, aby zejména rodiče pomáhali dětem při výběru volnočasových aktivit.

U žáků 9. tříd je už samozřejmě výběr volnočasových aktivit především jejich volbou, rodiče by však měli vynaložit zejména úsilí pro kontrolu trávení volného času svých dětí, protože právě v tomto věku může dojít k nebezpečí vzniku záškoláctví, šikany, experimentování s návykovými látkami, vandalismu či různých patologických jevů.

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala téma *Volnočasové aktivity žáků 9. tříd v regionu Praha a v Jihočeském kraji* proto, že jsem měla možnost pobývat a pracovat jak na venkově, tak i v Praze. Vyučovala jsem na středních školách, středních odborných školách, učilištích a v poslední době na základní škole na druhém stupni. Nejvíce k srdci mi přirostli právě žáci 9. tříd, na kterých je vidět, jak se z malých dětí stávají dospělí a zodpovědní jedinci i přesto, jakým nelehkým obdobím si ve svém věku procházejí. Ať už ve škole, kdy chtějí mít výborné studijní výsledky pro dobrý vstup do dalšího studia, nebo v jejich velmi těžkém období puberty.

Snad nejvíce mě zajímalo, zda mládež opravdu sedí a řídí veškeré své aktivity u počítače, neboť v současnosti, kdy světu vládne technika a informační technologie, mobilní telefony, chytré telefony s možností připojení k internetu, tablety a další vymoženosti našeho století, se jednoznačně zcela vytrácí, možná se již vytratil, právě lidský, přirozený a osobní kontakt.

Je smutné, že v dnešní době se lidé seznamují přes internet a o co je smutnější skutečnost, že tento způsob komunikace se stal naprosto normálním i pro děti a mládež. Doba, kdy se děti scházely a hrály si společně, je nahrazena dobou, kdy si sice hrají, ale pasivně při hře sedí nejlépe se sluchátky na uších, uzavřené domave svých pokojích u notebooků, stolních počítačů, herních konzolí, tabletů a tzv. chytrých telefonů aniž by na vlastní oči viděly, s kým vlastně mají tu čest.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1. Volný čas

„Volný čas je chápán jako čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z jeho společenského začlenění, zvláště dělby práce a z nutnosti zachovat svůj biofyziologický či rodinný systém.“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2010, str. 17)

„Volný čas je čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovanému práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby včetně spánku.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 341)

Ukázky k vymezení pojmu volný čas: (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, str. 66)

- *„časový prostor, který člověku umožňuje svobodnou volbu činností“*
- *„volný čas v negativním pojetí – čas zbývající po splnění rozmanitých povinností“*
- *„volný čas v pozitivním pojetí – čas nezávislého a svobodného rozhodování pro činnosti“*
- *„čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů“*
- *„opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil“*
- *„čas, ve kterém se můžeme věnovat činnostem, které máme rádi, baví nás, přinášejí radost, uvolnění, chceme a můžeme je dělat“*

Definice k objasnění pojmu volný čas existuje nespočet. Obecně platí, že volný čas je pro každého z nás doba lákavá, která v nás vyvolává pocit svobody, neboť činnosti vykonáváme zcela bez nátlaku nebo donucení. Zabýváme se činnostmi, které nás baví, které nám přinášejí uspokojení, radost a uvolnění. Tyto činnosti nemusíme vykonávat, ale můžeme. A v tom je rozdíl mezi časem volným, pracovním a studijním.

Volný čas se v dnešní době stal nezbytnou součástí života i výchovy dětí, mládeže, dospělých. V minulých dobách neměli lidé dostatek času pro své aktivity, protože byli vyčerpaní prací, vykonáváním činností k přežití, a tak si nemohli dovolit či neměli již sílu aktivně se věnovat jakékoliv činnosti, kterou by vykonávali svobodně a s potěšením.

Tato proměna je naprosto přesně a výstižně definována slovy: „*Volný čas prošel ve 20. století prudkým vývojem: podstatně vzrostl jeho rozsah a dosah, vliv a význam pro život jednotlivce, věkových a sociálních skupin, celé mladé generace i společnosti.*“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2010, str.5)

Dnes opravdu snad již neexistují jedinci, kteří by neměli alespoň jednu oblíbenou činnost, které se věnují ve svém volném čase po splnění svých povinností. Naše doba, toto století, nabízí doslova nadbytek možností, jak, kdy, kde a s kým trávit volný čas. Nutno podotknout, že mezi dospělými slyšíme často větu o tom, že nemají dostatek volného času. Tato situace je dána samozřejmě pracovním vyčerpáním ze strany zaměstnavatelů a strachem zaměstnanců ozvat se a nepřepínat své síly, neboť se bojí ztráty svého zaměstnání. U dětí a mládeže si tento výrok o nedostatku volného času své místo najde jen ojediněle. Proto je třeba právě naopak cíleně vést děti k aktivitám ve volném čase a neméně důležitá je zde i kontrola, zda se děti a mládež ve svém volném čase opravdu věnují svým zálibám, jestli se po vyučování nenudí, neboť u adolescentů je nuda právě ta největší hrozba začátku konce. Tedy začátku, kdy může pozvolna začít docházet k různým patologickým jevům. „*Nuda je překonávána různými aktivizujícími podněty, např. i různými zájmovými činnostmi. Ale také společensky nežádoucím způsobem, jako alkohol, drogy, či pasivním sledováním TV apod.*“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2010, str.8)

1.1.1. Funkce volného času

Volný čas má své zvláštnosti v různých vykonávaných oblastech a má rovněž i své specifické funkce. Podle Hájka, Hofbauera, Pávkové (2008) se dají rozdělit do tří hlavních oblastí: Výchovně – vzdělávací, zdravotní a sociálně preventivní.

Výchovně – vzdělávací funkce

Má veliký význam a je považována za nejdůležitější. Působí na psychickou, tělesnou i sociální stránku osobnosti. Úkolem je především uspokojit, prohloubit, zdokonalit a objevit specifické schopnosti jedince, rovněž upevnit již získané vědomosti a získat nové vědomosti i dovednosti. Zájmové činnosti přinášejí dětem odpočinek, zábavu, spokojenost, seberealizaci a s tím i spojený nárůst sebevědomí a samozřejmě pocit uspokojení a dobrou náladu.

K tomuto slouží především domy dětí a mládeže, sportovní oddíly a základní umělecké školy.

Zdravotní funkce

Instituce plnící zdravotní funkci ji provádějí zejména tím, že vkládají do režimu dne dětí vhodné aktivity tělesné, duševní, odpočinkové, organizované i spontánní, které vedou ke zdravému životnímu stylu a které plně suplují pro děti jistě dlouhé sezení v lavicích v době vyučování. Velmi důležitou roli má zde pobyt na čerstvém vzduchu. Pro uvolnění dětí, otužování, je velice dobré využívat dětská hřiště, školní zahrady vždy, pokud to počasí dovolí. Instituce zabývající se trávením volného času a mládeže tak podporují a rozvíjejí především pohybové aktivity jedince, přičemž je samozřejmě nutné dbát a dodržovat pravidla bezpečnosti.

Sociálně preventivní funkce

Volnočasové aktivity plní samozřejmě i funkci primární. Vždyť právě hlavní cíl výchovy mimo vyučování je ten, aby děti netrávily svůj volný čas bezprizorně pouze poflakováním po městě, v místě bydliště, doma bez dohledu rodičů, jednoduchým nicneděláním. Právě z nudy a bezcílného trávení volného času děti a mládež vymýšlejí různé aktivity či zábavu, která se neslučuje se správným vývojem jedince a často může pozvolna docházet až do krajních extrémů, jako jsou pokusy o krádeže, experimentování s omamnými látkami, kriminalita, prostě nežádoucí skutky a činy. V poslední době se klade větší důraz na prevenci sociálně patologických jevů. Pokud mládež nemá žádné zkušenosti s patologickými jevy, je téměř vyloučeno, aby k nim začalo docházet pod odborným dohledem výchovy mimo vyučování. A pokud děti žijí v oblastech, kde se objevuje zvýšená kriminalita či minoritní skupiny, je trávení volného času v institucích právě tím nejlepším způsobem výchovy, aby se děti naučily správně žít a jednat, aby se naučily rozlišit dobro a zlo, dobré věci a skutky od těch špatných a nežádoucích. Z hlediska sociální funkce mají velký význam tato zařízení, ve kterých se pracuje zejména s mladšími dětmi. Jedná se většinou o školní družiny, domovy

mládeže či dětské domovy. Obecně platí, že tato funkce ovlivňuje děti z hlediska sociálního rozvoje, neboť děti mimo vyučování zde přejímají nebo obměňují různé sociální role, rozšiřují své komunikační dovednosti nejen s novými kamarády, ale již s dětmi, které znají, plánují a provádějí společné hry, akce. Navazují zde nové kontakty, seznamují se s pravidly společenského chování, učí se navzájem si pomoci, poradit. Zde se rozvíjí zejména sociální kompetence.

1.1.1.1. Různé pohledy na volný čas

Na problematiku volného času lze nahlížet z několika pohledů, hledisek. (Pávková a kol., 2002)

Z ekonomického hlediska je důležité, kolik prostředků vynakládá společnost do zařízení pro volný čas a zda se alespoň část vynaložených nákladů vrátí. Volný čas v dnešní době přímo nahrává různým institucím, spolkům, společnostem či podnikatelům k nemalým finančním výdělům, které jsou rodiče těmto institucím ochotni za služby pro jejich ratolesti zaplatit, neboť většina rodičů chce samozřejmě pro své děti to nejlepší.

Z hlediska sociologického je důležité pozorovat, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů, zda je pomáhají zlepšovat. Volnočasové aktivity mohou nejen zlepšit, ale i zhoršit psychický stav jedince. Vždy záleží na profesionalitě a přístupu vedoucího zájmových činností. Zvláště v období puberty se dítě začíná osamostatňovat, odlučovat od rodičů, význam pro něj začínají mít především vrstevníci, vrstevnická skupina, parta. Jedinec v tomto věku adolescenta je schopen udělat téměř vše, jen aby se stal součástí skupiny, party. V tomto věku adolescentů je kamarádství jedno z nejdůležitějších míst v jejich životě.

Z politického hlediska je nutné uvážit, zda bude stát svými orgány zasahovat do volného času obyvatelstva, zda se bude zabývat i otázkou zakládání zařízení a institucí pro volný čas a s ním spojeném financováním.

Zdravotně hygienické hledisko sleduje, jak je možné podporovat zdravý tělesný i duševní vývoj jedince, zda správné uspořádání doby pro volný čas dětí i mládeže a vhodné využití volného času může mít pozitivní vliv na zdravý vývoj člověka.

Pedagogické a psychologické hledisko sleduje zejména, zda jsou ve volnočasových aktivitách dětí a mládeže zařazeny, plněny a uspokojovány všechny psychické a biologické potřeby jedince, zabývá se věkovými a individuálními zvláštnostmi, rozdílnostmi, jejich respektováním ve volném čase.

1.2. Činitelé ovlivňující volný čas

Jakmile přijde jedinec na svět, je obklopen mnoha činiteli, není na světě sám. A všechny tyto činitelé a osoby jej bezprostředně ovlivňují. Je zřejmé, že si jedinec do života přinese již vlohy a předpoklady vrozené, ale značnou část na ovlivňování vývoje jedince má prostředí, ve kterém se jedinec ocitne po narození. Lidé, kteří ho obklopují a starají se o něj. Pokud bychom narozená dvojčata ihned rozdělili a dali do různých sociálních prostředí, je zřejmé, že by z nich vyrostli odlišní jedinci s odlišným zařazením do společnosti i s odlišnými pohledy, názory na život.

Dle Pávkové (2002) na dítě působí již v momentě početí vlivy prostředí. Vlohy, které si jedinec přinese na svět, mohou být dědičné, nebo získané během prenatálního vývoje. Vlivy prostředí jedince formují. Záměrné a cílevědomé působení na jedince nazýváme výchovou. Dle Pávkové (2002) hraje klíčovou roli při výchově a utváření osobnosti rodina: *„Klíčovou roli při výchově dětí hraje rodina, jako primární sociální skupina se svými bohatými a intimními citovými vztahy.“* (Pávková, 2002, str. 33)

1.2.1. Rodina

Průcha, Walterová, Mareš (2009) charakterizují rodinu jako nejstarší společenskou instituci. Právě rodina poskytuje a plní všechny důležité funkce, jako reprodukční, ekonomickou, socializační, sexuálně reprodukční. Rodina poskytuje začlenění jedince do sociální struktury. Rodina vytváří určité emociální prostředí, vytváří vztahy, postoje, základy životního stylu. Nejčastější model rodiny je tzv. nukleární. Rodinu tvoří oba rodiče a děti. Model rodiny však prochází změnami závislými na vývoji společnosti a životního stylu. V posledních desetiletích se model rodiny výrazně mění. Vedle modelu nukleární rodiny, tedy úplné, vlastní, se objevuje typ rodiny tzv. neúplné, nevlastní či náhradní. Současný pojem rodiny vede k chápání rodiny jako sociální skupiny nebo společenství, žijícího ve vlastním prostoru, zabezpečující základní jistoty a potřeby dětem.

Pokud však rodina funguje tak, jak fungovala od pradávna, není tudíž rozbita odchodem (ať již úmrtím či rozvodem) jednoho z rodičů, je to pro dítě tím nejvzácnějším

darem pro jeho klidný vývoj a samozřejmě vzorem pro jeho budoucí model rodiny. Rodiče jsou vskutku prvními vzory pro své ratolesti. Děti si všímají všeho. Jak rodiče mluví, jak jednají, jak mezi sebou vzájemně komunikují, jak se k sobě navzájem chovají. Jejich životní styl pak samozřejmě napodobují. Dobrá rodina, tedy dobří rodiče, se o své děti starají ve všech věkových obdobích. Nejlepší způsob pro výchovu dětí je sehrané a stejné působení obou rodičů na děti, kladení stejných nároků na děti s přihlédnutím k individualitě, dodržování stejných pravidel při výchově dětí, stejných odměn i trestů, stejné vzájemné působení na děti, zkrátka působit na děti tak, aby dítě cítilo v rodině oporu, jistotu a spravedlnost.

Právě v období puberty, kdy jedinec prochází ve svém vývoji bouřlivými psychickými a fyzickými změnami, by se rodiče měli o své děti zajímat nejvíce. Ptát se jich, zajímat se o ně, o jejich problémy, denně komunikovat, zajímat se, kde tráví svůj volný čas po škole a s kým, neboť toto období je nejkritičtější doba, kdy může začít docházet k různým patologickým jevům.

V dnešní době rozvodovosti a rozpadu rodin se však jen těžko může realizovat výchova dětí tak, jako to bývalo kdysi, kde nechyběla při výchově pevná a tvrdá ruka otce. Po rozpadu rodiny zůstávají děti téměř vždy v péči matek, které byť se snaží jakkoli, tak nemohou poskytnout takovou péči, aby zastoupily rodiče oba. Pokud pak matka vychovává sama syna, nelze ji vyčítat, že z něj udělá tzv. mamánka. Téma takto vychovaných synů, tedy pouze matkou, je v dnešní době hodně aktuální a diskutované.

Stejně tak tzv. střídavá péče po rozpadu rodiny není dobrým modelem rodiny, nepůsobí na dítě jednotně, uceleně a harmonicky, dítě má najednou kolem sebe vlastně dvě matky, pokud se otec znovu oženil, dva otce, pokud se matka znovu vdala, nevlastní sourozence, jiné prostředí domova, jiné způsoby chodu všedního dne, jiná pravidla, jiné odměny či zákazy, jiný režim dne, jiné vybavení pokoje a někdy dokonce musí dítě docházet do dvou rozdílných škol. To znamená, opět jiní pedagogové, jiní spolužáci a kamarádi, jiní vychovatelé. Zákonitě tyto faktory vyvolají v dítěti chaos, neucelenost a nejednotnost. Dítěti nemůže do života tento styl výchovy vnést řád, který by si dítě mělo osvojit právě ve svém dětství, aby pak v dospělosti mohlo správně fungovat ve svém povolání, a to se správnými a pravidelnými pracovními návyky a samozřejmě aby mohlo správně fungovat jako rodič ve své budoucí rodině.

1.2.2. Škola

Po rodině nastupuje jako další významný činitel pro dítě škola, a to většinou škola mateřská: „*Školské zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v součinnosti s ní zajišťující všestrannou péči dětem zpravidla ve věku od 3 do 6 let.*“ (Průcha, 2009, str. 148)

V mateřské škole navazují děti první sociální kontakty ať už se svými vrstevníky, tak i s prvními dospělými, pedagogy. Učí se zde chovat podle slušných pravidel, např. pozdravit při příchodu, odchodu, umět si o cokoli slušně požádat, učí se rozlišovat tykání a vykání osobám, učí si spolu s vrstevníky hrát, pomáhat si, učí se základům hygieny a sebeobsluhy, najednou nemají za zády svou matku, která jim vždy se vším pomůže. Co je nejdůležitější, učí se zde společně hrát, navzájem se respektovat a neubližovat si. Pokud děti mateřskou školu navštěvují, je to pro ně velice přínosné, neboť se vstupem do školy základní nemají již problémy s chováním v kolektivu. V mateřské škole dochází k první socializaci, děti získávají zkušenosti nejen s kolektivem ale i s dospělou autoritou – pedagogem.

Vstup do základní školy, ve které dochází nejen k začlenění do skupiny, ale i kučení novým poznatkům, dovednostem a činnostem, je pro ně pak daleko snadnější. Škola je tedy další velice významná instituce nejen pro získání vědomostí, ale i pro formování lidské osobnosti, pro osobnostní rozvoj, pro rozvoj v oblasti sociální, pro přípravu na občanský život a v neposlední řadě i na život pracovní. V posledním ročníku základní školy by děti měly být natolik vyspělé, aby si samy dokázaly uvědomit, jakým směrem se vydají po skončení základní povinné školní docházky, zda chtějí studovat dále, zda se vyučí, či zda půjdou pracovat.

1.2.3. Skupina vrstevníků

Dle Průchy (2009) má skupina vrstevníků, vrstevnická skupina velmi významnou úlohu právě při socializaci. Nabízí jedincům ochranu a pocit bezpečí i zázemí a může v nemalé míře i kompenzovat sociální a citovou deprivaci. Vrstevnická skupina může mít na jedince vliv pozitivní, např. nárůst sebevědomí, vlastní seberealizaci, ale i vliv negativní, např. začlenění se do různých skupin, které se zabývají delikventní činností. Vrstevnická skupina je skupina dětí, mládeže, ve které jsou členové přibližně stejně staří, mají přibližně stejný sociální statut, mohou mít i stejné zájmy.

1.2.4. Média, informační technologie

Média, sdělovací prostředky, internet, mobilní telefony, chytré telefony s možností připojení k internetu, to jsou v dnešní době naprosto přirozené prostředky pro trávení volného času a pro sociální komunikaci. Elektronická média jako počítač, televize, rozhlas i tištěná média jako např. časopisy, knihy, noviny, to vše působí a ovlivňuje jedince. Dospělí jedinci si zde nalézají nejen zábavu, ale prostřednictvím médií se učí, rozvíjí své poznatky, vyhledávají si potřebné informace, vzdělávají se.

U mládeže, zejména pak dětí, však může docházet k riziku negativního vlivu těchto prostředků, neboť ještě neumějí využívat veškeré vhodné informace pro své vzdělávání a zábavu velmi široké a bohaté mediální nabídky. Proto je nutné korigovat nejen čas strávený u hromadných sdělovacích prostředků a informační technologie, ale i pomáhat a zejména důsledně kontrolovat výběr činností obsah, kterým se děti a mládež v těchto médiích zabývají a který se jim zde naprosto legálně nabízí.

Denní užití internetu se stalo pro děti a mládež doslova nepostradatelným jevem. Neexistují snad jedinci, kteří by neměli přístup k internetu, či nevlastnili mobilní telefon. Tento trend je rozšířen téměř na celém světě a problémy, které přináší, jsou rovněž celosvětové. Mládež dává přednost anonymní komunikaci přes mobilní telefony či počítače před osobním kontaktem s kamarády. A právě zde vzniká riziko a dochází k němu stále častěji, protože děti mohou navštěvovat na internetu nevhodné webové stránky a odkazy, nepřístupné weby, komunikují a seznamují se pomocí různých internetových seznamek a sociálních sítí, tedy naprosto anonymně, a tak může dojít až k nebezpečnému zneužívání dětí, např. vylákáním zcela neznámou osobou z internetu na schůzku.

Nadměrné vysedávání u počítačů může vést děti k úzkosti a zoufalství, k depresi z toho, že ono samo není tak dobré, jako jeho virtuální kamarád. Dále pak velice častým problémem je tzv. závislost na internetu, která se jen těžko odbourává, konečně jako všechny jiné závislosti. Mnohdy tráví děti na internetu více času, než věnují spánku. Pozdě do noci až do rána vysedávají u počítačů a nejsou schopné tento přístroj vypnout. Po probuzení sahají opět po tlačítku a spouštějí svůj počítač, aby náhodou neodešly do školy bez důležité informace - co se přihodilo v jejich virtuálním světě nového.

Častým používáním počítače a internetu může u současné populace docházet k odbourávání určitých složek činnosti mozku. Důsledkem může být narušená verbální komunikace, nedostatek pozornosti, náchylnost k násilí.

K zhoubným dopadům se přiřazuje i dnes často diskutovaná tzv. kybernetická šikana (cyber-mobbing, cyber-bullying, cyber-stalking). Kyberšikana v sobě skrývá úmyslné urážení, vyhrožování, ponižování. Jedinec se nedokáže bránit, uzavírá se do sebe a může u něj dojít k psychickým poruchám jako je úzkost, deprese a v nejhorších případech i sklony k sebevraždě.

1.3. Mimoškolní výchova

Pojem mimoškolní výchova, neboli výchova mimo vyučování, je vymezen: (Pávková, Hájek, Hofbauer, Hrdličková, Pavlíková, 2002, str.37)

- *„probíhá mimo povinné vyučování“*
- *„probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny“*
- *„je institucionálně zajištěná“*
- *„uskutečňuje se převážně ve volném čase“*

Mimoškolní výchova nabízí dětem a mládeži především vhodné využití jejich volného času a zároveň přináší motivaci, jak volný čas smysluplně vyplnit. Patří sem různá zařízení jako například školní družiny, školní a sportovní kluby, domy dětí a mládeže, umělecké školy, občanská sdružení. V těchto zařízeních pod vedením odborného dohledu dochází k rozvoji a formování hodnotových zájmů, k upevňování kladných morálních vlastností dětí a mládeže a tím potlačení nežádoucích patologických jevů, jako je záškoláctví, kouření, experimentování s návykovými látkami, krádeže. V době mimoškolní výchovy si děti a mládež upevňuje dále základní hygienické, společenské a kulturní návyky, dochází k hluboké socializaci prostřednictvím navazování nových kontaktů. Díky novým zážitkům se rozvíjí obzor dětí, při sportovních činnostech se rozvíjí vytrvalost fyzická ale i psychická. Dětem a mládeži přináší mimoškolní výchova pocit uspokojení a uvolnění, což je velice důležité pro jejich další pobyt ve škole, koncentraci a nabývání nových vědomostí a poznatků.

1.4. Volný čas u adolescentů

„Zaměstnání pubescentů ve volném čase odpovídá jejich větší rozumové i celkové vyspělosti a má – vedle školy – stále rostoucí význam pro vývoj všech složek osobnosti.“ (Říčan, 2006, str. 176)

Volný čas v období dospívání je odlišný od volného času dětí nebo dospělých. Pro pubescenty hraje trávení volného času stále větší roli. Dospívající si vybírají již takové aktivity, které odpovídají jejich rozumové a celkové vyspělosti. Často si v různých oblastech zábavy jako např. sport, tanec, zpěv, vybírají své idoly a chtějí být stejně dobří jako oni, či chtějí být ještě lepší. Výběr a forma trávení volného času je samozřejmě spojena s vývojem adolescentů, ve kterém dochází nejen k psychickým a tělesným změnám, ale i ke změnám sociálním.

Tato bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami žáků 9. Ročníků základních škol. Jedná se tedy o období dospívání, o období staršího školního věku zhruba od jedenácti do patnácti let, které začíná druhým stupněm základní školy a mělo by končit ukončením základní školní docházky.

Dle Langmeiera (1983) lze rozlišit období dospívání na dvě fáze:

Fáze prepuberty: *„Začíná prvními známkami pohlavního dospívání, zejména když se objeví první sekundární pohlavní znaky a obvykle i vlnka urychlení v růstové křivce. Končí nástupem menarché u dívek, resp. analogickým vývojem u chlapců.“* (Langmeier, 1983, str. 109)

Fáze vlastní puberty: *„Nastupuje po dokončení prepuberty a trvá do dosažení reprodukční schopnosti.“* (Langmeier, 1983, str.109)

Po té nastupuje období adolescence: *„Teprve v této době je postupně dosahována plná reprodukční zralost (růst uteru ukončen kolem 20 let, testes rostou ještě po 20. roce) a dokončován tělesný růst (ovšem už pomalejším tempem)“* (Langmeier, 1983, str.109)

1.4.1. Tělesné změny v dospívání

V první fázi dospívání, která trvá od jedenáctého do patnáctého roku, dochází z biologického hlediska k celé řadě velkých, nápadných a viditelných změn. Většinou dozrávají tělesně dříve dívky nežli chlapci. Prvním nápadným znakem je, že dívkám začínají růst prsa. Začíná růst i ochlupení, objevuje se první menstruace, tedy známka celého dozrání

pohlavních žláz Dívkám se začíná pozvolna rovněž ukládat tuk v těch oblastech, ve kterých se jim to nelíbí a za které se mohou samozřejmě i stydět, neboť jsou viditelná a nápadná.

Přibírají na váze, což může vést u mnohých dívek k omezení příjmu potravy, k poruchám příjmu potravy, neboť dívky v tomto věku nejsou schopny přijmout fakt, že tato proměna je naprosto přirozená a s nárůstem tělesné váhy se nechtějí smířit právě proto, že se chtějí podobat svému ideálu, v nejhorším případě modelkám. Z nárůstu váhy mohou mít pak děvčata i deprese, a to se může projevit ve zhoršeném prospěchu. *„Dívky, které dozrávají časně, jsou z hlediska vývoje osobnosti v nevýhodě. Problém je už v tom, že je u nich častý rozpor mezi rychlým tělesným dozráváním a duševní vyspělostí. Bývají sexuálně atraktivní a budí pozornost ve třídě i mimo ni. Mají dříve schůzky s chlapci, také staršími, což je rovněž nevýhoda, a někdy se hůře učí – jsou předčasně zaujaty něčím jiným.“* (Říčan, 2006, str. 174)

U chlapců jsou samozřejmě rovněž viditelné obrovské tělesné změny. Začíná se tvarovat postava, tuku však tolik nepřibývá, přibývá většinou svalová hmota, což vede k chlapcům především k tomu, že se rovněž jako děvčata chtějí přiblížit svým idolům a jejich oblíbenou volnočasovou aktivitou se stávají návštěvy fitness center.

Pokud však proměna chlapce v muže je opoždilá, postava zůstává stále dětská oproti jiným vrstevníkům, mohou tak samozřejmě vyvstat i různá úskalí v psychickém vývoji chlapce. Jejich postavy v tomto věku nepůsobí zaobleně, ale spíše vyzáběle, často se správně říká, že téměř většina chlapců v tomto věku jsou samá ruka, samá noha.

U chlapců se samozřejmě rovněž začíná vyskytovat ochlupení, začínají růst vousy, důležitý a výrazný fakt je v tomto období mutace, tedy změna hlasu, při které chlapcům hlas přeskakuje, stává se hrubějším, mužnějším.

Někteří chlapci však začínají vyspívat nápadně později, v ojedinělých případech až na střední škole, či učilišti, což s sebou může přinášet i různé problémy, pocit špatného sebevědomí, problémy s uzavřeností v jednání s vrstevníky, sami se zahání tzv. do kouta, aniž by jim kdokoliv z jejich party, učitelů nebo rodičů jakkoliv ublížil. *„Pozdě zrající chlapci mívají potíže v kolektivu třídy i jinde už proto, že jsou menší, slabší, nenápadnější. Chtějí-li na sebe upozornit, prosadit se, musí se chovat nápadně. Volí si často jiné zájmy než sportovní, protože v nich mohou být úspěšní, zatímco ve sportu mají málo šancí. Trápívají se pocity méněcennosti pro různé společenské neúspěchy.“* (Říčan, 2006, str. 174)

1.4.2. Psychické změny v dospívání

„Vývoj inteligence však nedosahuje jen kvantitativního vrcholu pouhým narůstáním počtu úspěšně řešených problémů, ale mění se radikálně celý způsob myšlení – kvalita myšlenkových operací.“ (Langmeier, 1983, str. 115)

Dospívající již dokážou přemýšlet o různých způsobech řešení daného problému, umí zkoumat problém z více hledisek. Mění se i jejich postoje k základním psychickým potřebám, více se osamostatňují, chtějí a vydobývají si rovněž svůj názor při rozhodování o sobě samých, o svých věcech, o svých aktivitách, o svém životě. Mnozí již začínají uvažovat a přemýšlet o své budoucnosti, co bude následovat po skončení základní povinné školní docházky, jakým směrem se dále vydají.

U adolescentů se rozvíjí paměť, lépe odhadují své dovednosti a znalosti. V oblasti emoční dochází u dospívajících k emočnímu zmatku. Jsou náladoví, a tak se mohou objevit i nepřiměřené či přecitlivělé reakce. Bezdůvodný pláč. Bezdůvodná agrese či bezdůvodný křik. Pro ně samé jsou samozřejmě tyto stavy nepříjemné, ale nedokážou si vysvětlit, proč tomu tak je.

Dle Langmeiera umí dospívající již pracovat s pojmy, které kdysi pro ně byly zcela vzdálené od smyslové skutečnosti. Dítě dříve vysvětlovalo pojmy jen za konkrétním účelem, nyní je schopno přesnějšího, logického pojmenování dějů, skutečností, situací. Rovněž se mladiství již nespokojí pouze s jedním řešením určité situace, které se nabízí, ale začínají již uvažovat o možných alternativách řešení, vyhodnocovat, které řešení je dobré, které špatné, které je vhodné, nevhodné. Adolescent je schopen též vytvářet i určité hypotézy, které nejsou podloženy na základě skutečnosti, jsou prostě třeba jen možné, umí je porovnávat, srovnává skutečné se smyšleným. Langmeier dále uvádí, že adolescent dokáže aplikovat určité logické operace, je schopen vytvářet soudy, přemýšlet o něčem a pak přemýšlet, proč vlastně nad něčím přemýšlel. (Langmeier, 1983)

1.4.3. Sociální změny v dospívání

Sociální postavení jedinců prochází v období puberty rovněž velkými a nápadnými změnami. V dospívání dokončuje mládež povinnou školní docházku, základní devítiletou školu, musí si vybrat, kam směřovat dále, tedy výběr školy pro jejich budoucí povolání, či přímo budoucí povolání. Někdo z žáků zvládne výběr školy sám, někdo potřebuje pomoc ať již od rodičů, nebo třeba od výchovného poradce, který působí na každé základní škole.

Po obdržení občanského průkazu, většinou v druhém pololetí deváté třídy, se mládež najednou cítí velmi důležitá a téměř dospělá. Mají hřejivý pocit a velice rádi se občanským průkazem prokazují. Ve svém jednání vystupují tak, jakoby byli již všichni dospělí a neuvědomují si, že proces dospívání stále pokračuje. U některých jedinců rychleji, u některých pomaleji, především u chlapců. Chovají se někdy a jednají, jako kdyby byl občanský průkaz razítkem pro dospělost.

V období dospívání se mění postoje ve vztazích k lidem, vrstevníkům, učitelům, k rodičům i k mladším žákům z nižších ročníků základní školy. Mládež v tomto věku najednou přestává přijímat autoritu dospělých, snaží se prosadit své vlastní názory i rozhodnutí. Adolescenti velice rádi nekonečně diskutují, filozofují a chtějí za každou cenu prosadit právě jen své názory. Nepřipustí, že může existovat mnoho jiných možností k řešení jakéhokoliv problému. Myslí si, že jen jejich vlastní řešení je správné. Sociální skupiny, instituce, ve kterých se vrstevníci scházejí, mají pro adolescenty veliký význam. Zde se cítí dobře a sami je dobrovolně vyhledávají.

Dospívající se rovněž postupně a pomalu odpoutávají od rodiny vědomě či nevědomě. Chtějí se osamostatňovat. Právě volnočasové aktivity, při kterých se adolescenti setkávají se svými vrstevníky, ovlivňují především rozvoj jejich schopností a dovedností a zároveň poskytují dospívajícím jakési sociální zázemí, ve kterém se rádi pohybují, cítí se zde dobře. Stejně tak vrstevnická skupina ve třídě se stává pro mládež velmi potřebnou a důležitou, zde nachází dospívající mládež pochopení, podporu, přátelství a oporu. Rádi diskutují mezi sebou navzájem, prosazují své názory, hodnotí různé situace, ať již ty, které se odehrávají přímo v jejich třídě mezi spolužáky, či mezi žáky a učiteli, ale i různé situace ze shlédnutých filmů, zpráv, dění v jejich blízkém okolí. Začínají hodnotit, která scéna byla záporná, která kladná, či který výrok byl oprávněný, pravdivý, nebo naopak. Samozřejmě vyvstává ale i skutečnost, že méně silní jedinci, uzavření, bojácní, plašší, přejímají názory silnějších spolužáků, aniž by se s jejich názory ztotožňovali, ale nechtějí pokulhávat a být vyloučeni z kolektivu, nebo dokonce se stát černou ovci třídy.

Někteří jedinci se v tomto nelehkém období mohou však uzavírat do sebe, vytváří si svůj svět, svět nereálný, založený na jejich fantazii. Mohou se v kolektivu cítit i ublížení, mohou trpěpocitem, že je nikdo nemá rád. U mnohých jedinců se mohou objevovat filosofické otázky o bytí, otázky, jaký má vlastně život smysl.(Langmeier, 1983)

V době dospívání se začínají objevovat i první lásky. První láska bývá většinou náhlá, často je označována jako láska na první pohled. Milovaný symbolizuje krásu, dokonalost, nevinnost, půvab. Sjednávání schůzek mezi chlapci a dívkami je typické pro toto období. Většinou až ke konci období adolescence může docházet i k tělesnému sblížení. Typickými znaky tohoto jevu jsou držení se za ruku, první polibky, první pohlazení. Postupem času se ale začne již objevovat objímání, hlazení, později pokus o první pohlavní styk.

Na začátku období puberty se však jedná opravdu pouze o zamilovanost, mladiství touží být pouze v blízkosti milované či milovaného a štěstím pro ně bývá zpravidla jenopětovaný úsměv, nebo pohled do očí. „*První zamilování je platonické.*“ (Říčan, 2006. str. 185)

1.5. Zařízení pro mimoškolní výchovu

Mezi nejdůležitější zařízení, která zabezpečují a podílejí se na výchově mimo, vyučování patří tyto instituce:

Školní družina – je určena žákům 1. stupně, nabízí dětem organizované i spontánní činnosti, odpočinkové a zájmové činnosti hudební, výtvarné, sportovní, dramatické a další. Školní družina je mezi dětmi velice oblíbená, navštěvují ji s potěšením, pobyt ve školní družině přináší dětem, uvolnění, pohyb a radost. Děti se při pobytu venku ve školní družině rády proběhnou, odreagují se. Školní družina umožňuje rovněž možnost psaní domácích úkolů, či přípravu do školy. To pomáhá obzvlášť těm rodičům, kteří jsou pracovním velmi vytížení a nemají bohužel dostatek času věnovat se po příchodu ze zaměstnání svým dětem. Žáci mohou docházet do školní družiny před začátkem i po vyučování.

Střediska pro volný čas - stanice zájmových činností- tato zařízení jsou určena nejen žákům, dětem, studentům, ale i pedagogickým pracovníkům, rodičům s dětmi a dalším zájemcům. Probíhají zde příležitostné akce, zájmová činnost, táborové aktivity, osvětová poradenská činnost.

Mezi střediska volného času patří domy dětí a mládeže, které se zabývají zájmovou činností různého druhu – hudební, výtvarnou, sportovní, technickou a dalšími. K domům dětí

a mládeže patří většinou i zahrady, či prostory pro pobyt venku, vybavené různými průlezkami, houpačkami apod. Domy dětí a mládeže, dále jen DDM, jsou rovněž velice oblíbené u dětí většinou 1. stupně a u dětí 6. a 7. tříd 2. stupně základních škol.

Pro žáky druhého stupně základních škol jsou především určeny a nejvíce využívány školní kluby a základní umělecké školy.

1.5.1. Školní klub

„Školské zařízení pro výchovu mimo vyučování a pro zájmovou činnost mládeže. Je určeno žákům 2. stupně základních škol a víceletých gymnázií.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 300)

Žáci ve školních klubech mohou být zapsáni k pravidelné docházce, nebo navštěvovat jen různé kroužky. Školní klub je v provozu každý den školního vyučování pro všechny zapsané žáky. Školní kluby se nacházejí v základní škole. Probíhají zde zájmové aktivity, spontánní činnosti, příležitostné akce ve vlastních prostorách nebo užívaných prostorách školy.

1.5.2. Základní umělecké školy

Základní umělecké školy jsou velice oblíbené instituce především pro žáky 1. a 2. stupně. S přechodem na jakoukoliv střední odbornou školu, gymnázium či učební obor se zájem o uměleckou školu většinou vytrácí, a to především díky nedostatku času daného náparem množství učiva na nových školách, nebo díky věku, ve kterém se koníčky a záliby mládeže jednoduše změní.

Základní umělecké školy se zabývají vzděláním nejen dětí a mládeže, ale i dospělých. Provozují se zde hudební obory-hry na strunné, dechové, bicí, klávesové nástroje, a to jak v teorii, tak i v praxi, dále zde probíhá výuka v oborech tanečních, literárně dramatických a v oborech výtvarných.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1. Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zmapovat, jak tráví žáci devátých tříd základních škol svůj volný čas po vyučování. Zda tráví volný čas rozdílně žáci v hlavním městě a v malém okresním městě v Jihočeském kraji, zda se žáci cílevědomě věnují svým zálibám, či zda volný čas tráví pouze nahodile. Dále, zda žáci navštěvují školní nebo zájmové kroužky a zda mají přehled o institucích v místě jejich bydliště, ve kterých mohou trávit svůj volný čas.

2.2. Metodologie výzkumu

„Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky.“ (Gavora, 2010, str. 13)

Dle Hendla (2005) má kvantitativní výzkum své výhody i nevýhody. K výhodám kvantitativního výzkumu patří především to, že sběr dat není náročný a je rychlý. Vzorek je natolik rozsáhlý, že je možné závěry vztáhnout na zkoumanou populaci. Data lze zpracovat počítačově, výsledky výzkumu jsou rychlé a přesné. Tato metoda je vhodná pro zkoumání početných skupin. K nevýhodám kvantitativního výzkumu patří to, že nemusí odhalit nepatrné lokální zvláštnosti. Dále je možné při zkoumání opomenout nějakou rozhodující skutečnost, a tak je možné dospět k obecnému závěru, který pak nebude zcela možné využít pro konkrétní podmínky.

„Jak už název nasvědčuje, slovo dotazník se spojuje s dotazováním, s otázkami. Je to způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.“ (Gavora, 2010, str. 121)

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybrala metodu kvantitativního výzkumu, dotazník. Chtěla jsem získat informace od co největšího počtu žáků devátých tříd. Dotazník vyplňovali žáci zcela anonymně. V úvodu dotazníku jsem žáky stručně seznámila, proč potřebuji jejich pomoc - vyplnění dotazníku. V počáteční, neočíslované otázce jsem zjišťovala, kromě počtu žáků, základní informace o respondentovi – věk, pohlaví a místo bydliště. Další deset otázek jsem směřovala pouze na volnočasové aktivity. V závěru dotazníku bylo všem žákům poděkováno za vyplnění dotazníku.

Otázky v dotazníku se týkají volného času žáků. Zda svůj čas tráví žáci organizovaně, kolik času jim zbývá po vyučování na koníčky a záliby, kolik času se musí v deváté třídě věnovat přípravě do školy, jakou činností se nejvíce ve svém volném čase zabývají, zda navštěvují vůbec nějaké kroužky, zda tráví své volno u počítačů, zda pobývají se svými kamarády a jakým způsobem se baví, zda se rodiče zajímají o to, jak jejich děti tráví svůj volný čas, zda je rodiče podporují v aktivitách trávení volného času a rovněž zda žáci devátých tříd mají přehled o institucích ve svém bydlišti, které slouží k trávení volného času.

Při tvorbě dotazníku jsem se snažila především o to, aby dotazník byl srozumitelný, pochopitelný, přehledný a přiměřeně dlouhý. Použila jsem otázky uzavřené, otevřené i otázky polouzavřené s možností dopsání odpovědi. Otázky v dotazníku jsem se snažila vytvořit stručně a jasně, rovněž přehledně a srozumitelně, tak, aby žáci pochopili, na co mají přesně odpovědět a aby nemuseli nad svou odpovědí příliš dlouho přemýšlet a tím neztratili zájem o dokončení vyplnění dotazníku.

2.3. Výzkumný vzorek

Ve výzkumné části této bakalářské práce jsem provedla dotazníkové šetření dvou devátých tříd v První jazykové a základní škole Horáckově v Praze 4 a dvou devátých tříd v základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonících.

2.3.1. První jazyková a základní škola Horáckova, Praha 4

První jazyková škola a základní škola Horáckova v Praze 4 má kapacitu přibližně pro 680 žáků. Budova je dvoupatrová. V přízemí se nacházejí prostory pro školní družinu, školní jídelnu a jazykové učebny, dále sekretariát, ředitelna, sborovna pro pedagogy, sborovna zástupců školy, místnosti určené školním družinám, jídelna, šatny pro celou základní školu, vrátnice, malý bufet pro žáky i učitele. První patro je určeno žákům 2. stupně a druhé patro žákům 1. stupně. Součástí školy jsou dvě tělocvičny, velká a malá. Malou tělocvičnu využívají především žáci 1. Stupně. Obě dvě tělocvičny se nachází v 1. patře. Dále pak na venkovním prostoru školy je vybudováno fitnesscentrum, sportovní areál s multifunkčním hřištěm na košíkovou, odbíjenou a malou kopanou, hřiště na plážový volejbal, hřiště na kopanou a běžecká dráha. Nechybí zde samozřejmě ani počítačové učebny pro 1. a 2. stupeň a žakovská knihovna v 1. patře.

V této škole se vyučuje podle vzdělávacího programu *Jazyky, cesta k porozumění*. Školní vzdělávací program upřednostňuje výuku cizích jazyků. Současná vysoká úroveň

jazykové výuky je zajišťována kvalitními pedagogy, dále využitím disponibilních hodin ve školním vzdělávacím programu pro posílení výuky jazyků a nadstandardním učebním plánem, který je se souhlasem rodičů financován z jejich prostředků. Děti se zde učí již od 1. třídy anglický jazyk, a to dvě hodiny týdně, od 4. třídy mají pak čtyři hodiny týdně anglický jazyk a od 5. třídy jednu hodinu týdně s rodilým mluvčím. Od 4. třídy jim přibývá jazyk německý, španělský nebo francouzský. Dle mé vlastní zkušenosti při vyučování na této škole musím konstatovat, že žáci jsou výborně jazykově vybaveni pro život a vstup na gymnázia. Pokud žáci chtějí na tuto školu přejít z jiné základní školy, musí absolvovat ústní pohovor a jazykový test. Noví žáci jsou přijímáni především do 8. a 6. třídy, tedy po té, co většina žáků odejde z První jazykové a základní školy na šestiletá nebo osmiletá gymnázia.

2.3.2. Základní škola F.L. Čelakovského, Strakonice

Tato základní škola má kapacitu přibližně pro 500 žáků, s jídelnou a školní družinou. Základní školu tvoří dvě budovy – jedna v ulici Jezerní, která je určena pro žáky 2. stupně a druhá v původní budově v ulici Chelčického, ve které se vzdělávají žáci 1. stupně. Obě dvě budovy se nachází mimo centrum města, ve velice klidné městské části.

Obě budovy mají svoji tělocvičnu, která slouží ve večerních hodinách veřejnosti a obě budovy mají i svoji vlastní školní jídelnu. I tato základní škola je zaměřena na rozšíření cizích jazyků, avšak bez nadstandardního učebního plánu, na rozdíl od První jazykové a základní školy v Praze 4.

Základní škola F. L. Čelakovského má však svou partnerskou školu Lobkowitz-Realschule Neustadt an der Waldnaab, se kterou již úspěšně spolupracuje delší dobu a žáci obou škol se tak pravidelně střídají při vzájemných výměnných pobytech.

Škola působí velmi příjemným a klidným dojmem. V porovnání s První jazykovou a základní školou v Praze 4 je nově zrekonstruována. Budova je velice prostorná, světlá, dvoupatrová a má bezbariérový přístup. V areálu se venku nachází prostorné hřiště, vybavená zahrada, která slouží především školní družině při odpoledním pobytu venku. Obě budovy disponují přednáškovým sálem v 1. patře a žákovskými knihovnami. V přízemí obou škol se nachází vrátnice, šatny s uzamykatelnými skříňkami, sekretariát a sborovna. Ředitelství základní školy F. L. Čelakovského se nachází v budově pro 2. stupeň. Tato budova má v přízemí 3 jazykové učebny, dále učebny výtvarné výchovy, dílny, počítačové učebny. Učebny hudební výchovy se nachází v 1. patře. Všechny učebny jsou velice prostorné, čisté a

světlé a zároveň jsou vybaveny moderními a veškerými potřebnými pomůckami k výuce. Škola na mě zapůsobila celkově velmi klidným a pozitivním dojmem.

2.4. Stanovení výzkumných otázek

Výzkumná otázka č. 1

Domnívám se, že se žáci ve svém volném čase věnují nejvíce činnostem na počítači.

Výzkumná otázka č. 2

Domnívám se, že žáci, kteří navštěvují kroužky, mají největší zájem především o sportovní aktivity.

Výzkumná otázka č. 3

Předpokládám, že se žáci v tomto věkovém období podílejí na organizaci svého volného času sami.

Výzkumná otázka č. 4

Předpokládám, že žáci v Praze mají větší přehled o organizacích určených k trávení volného času než žáci v malém městě.

2.5. Analýza výzkumného šetření

Výzkum probíhal během zimního semestru 2015/2016 na dvou základních školách, na První jazykové a základní škole Horáckově v Praze 4 a na základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonici. Nejprve jsem si domluvila osobní schůzku s řediteli obou základních škol. Vysvětlila jsem jim, jakou konkrétní pomoc od žáků devátých tříd potřebuji a jak budu dále s vyplněnými dotazníky nakládat a že výsledky dotazníků budu využívat k zpracování mé bakalářské práce. Jelikož ředitele základních škol zajímalo, jak jejich žáci tráví volný čas po vyučování, přislíbila jsem jim, že po vyhodnocení dotazníků budu ředitele obou základních škol informovat s výsledky vyhodnocených dotazníků. Žáci mě samozřejmě také neodmítli. Všem žákům jsem opět objasnila, proč od nich potřebuji vyplnit dotazníky a jak s nimi budu dále nakládat. Rovněž jsem jim zdůraznila, že nemusí mít strach napsat své odpovědi zcela pravdivě, neboť dotazníky jsou anonymní a nikde nebudou tudíž samozřejmě zveřejněna jejich jména. Žáci ochotně dotazníky vyplnili. Se vstřícností a ochotou jsem se setkala i u jednotlivých vyučujících, kteří mi poskytli svoji vyučovací hodinu na vyplnění mých dotazníků i přesto, že ztráta jedné vyučovací hodiny jim mohla způsobit malé zpoždění

v jejich vyučovacím plánu v daném předmětu. Z tohoto důvodu jsem se snažila pro vyplnění mých dotazníků zvolit hodiny výtvarné a hudební výchovy.

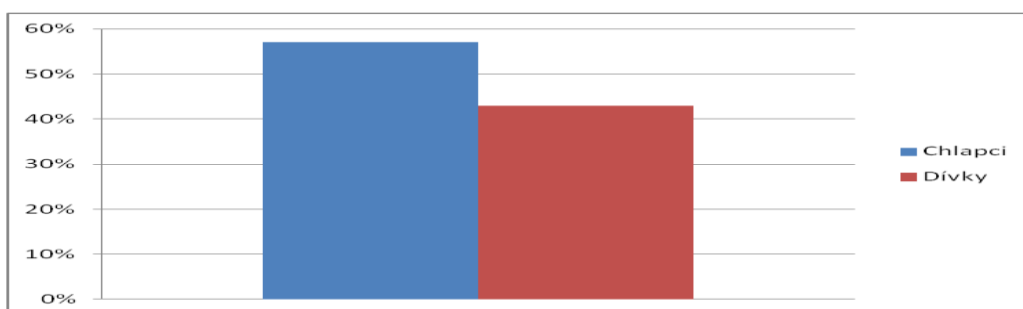
V První jazykové a základní škole Horáčkově v Praze 4 jsem oslovila dvě deváté třídy: 9. A s počtem 25 žáků a 9. B s počtem 22 žáků. Celkem se mi vrátilo z těchto dvou tříd základní školy 43 vyplněných dotazníků od přítomných žáků.

V základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonících jsem oslovila rovněž dvě deváté třídy: 9. A s počtem 22 žáků a 9. B s počtem 20 žáků. Zde se mi celkem vrátilo 35 vyplněných dotazníků od přítomných žáků.

Z celkového počtu 91 žáků ze čtyř tříd základních škol se navrátilo 78 vyplněných dotazníků. Výzkumný soubor, tedy 100%, tvoří 78 dotazovaných žáků ze čtyř devátých tříd základních škol. Z toho 55% žáků z První jazykové a základní školy v Praze a 45% žáků ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících.

V úvodu dotazníku, v neočíslovaných otázkách, jsem zjišťovala počet chlapců, dívek, jejich věk a místo bydliště.

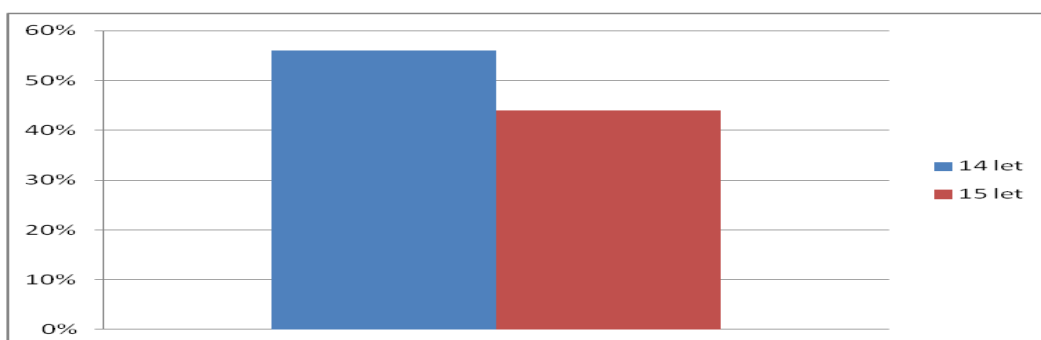
Celkový počet žáků, pohlaví

Graf č. 1 – Počet žáků, pohlaví

Dotazník vyplnilo celkem 78 přítomných chlapců a dívek ze čtyř devátých tříd. 57 % tvořila skupina chlapců (45 žáků) a 43 % tvořila skupina dívek (33 žáků).

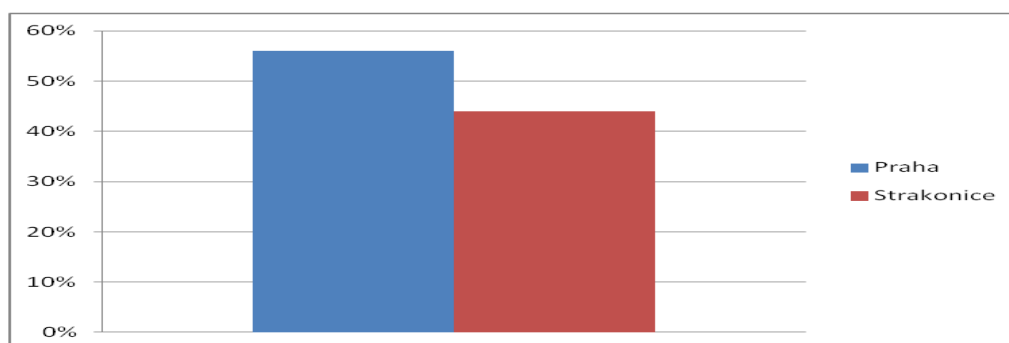
Věk žáků

Graf č.2 - Věk žáků

Ze 78 dotazovaných žáků čtyř devátých tříd bylo více respondentů ve věku čtrnáct let, 56%, tj. 45 žáků a 44% tvořila skupina patnáctiletých žáků, tj. 33 respondentů

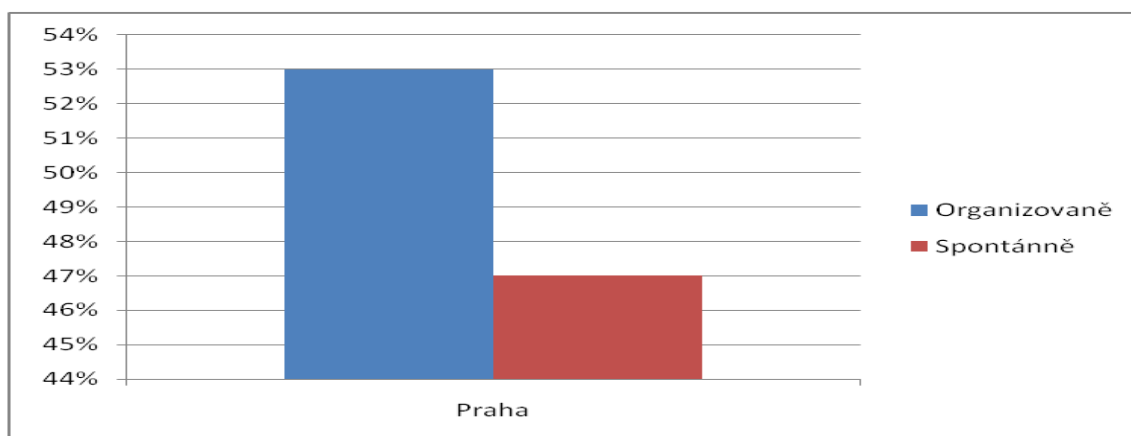
Region

Graf č.3 - Místo bydliště

Zcelkového počtu 78 dotazovaných žáků bylo 56% žáků z regionu Praha, tj. 43 žáků a 44% žáků z regionu Strakonice, tj. 35 žáků.

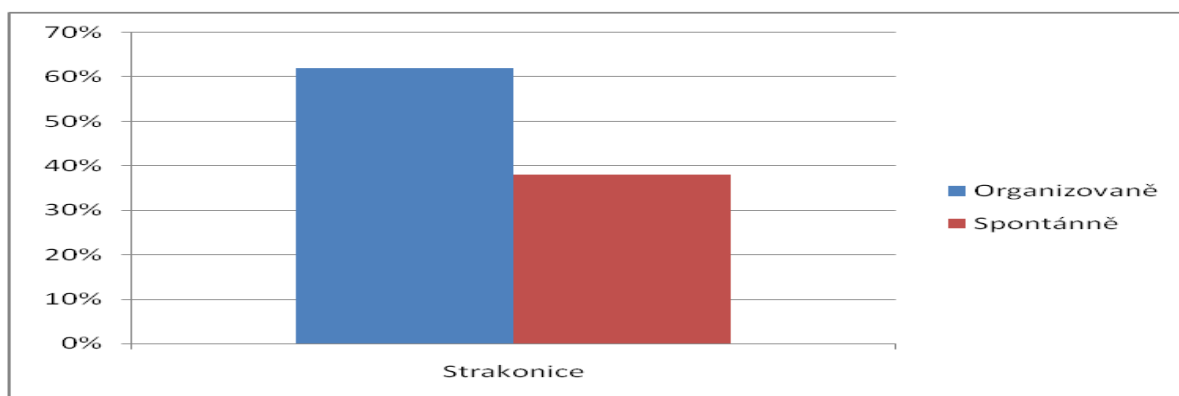
Otázka č. 1: Jak trávíš svůj volný čas? Organizovaně, spontánně?

Graf č. 4 - Způsob trávení volného času, Praha

V první otázce jsem se zajímala o to, jak tráví žáci devátých tříd svůj volný čas. Zda tráví svůj volný čas organizovaně nebo spontánně.

Z grafu č. 4 vyplývá, že v základní škole v Praze tráví více žáků svůj volný čas organizovaně, 53%, tedy 23 respondentů. Spontánně pak 47% žáků, to je 20 respondentů.

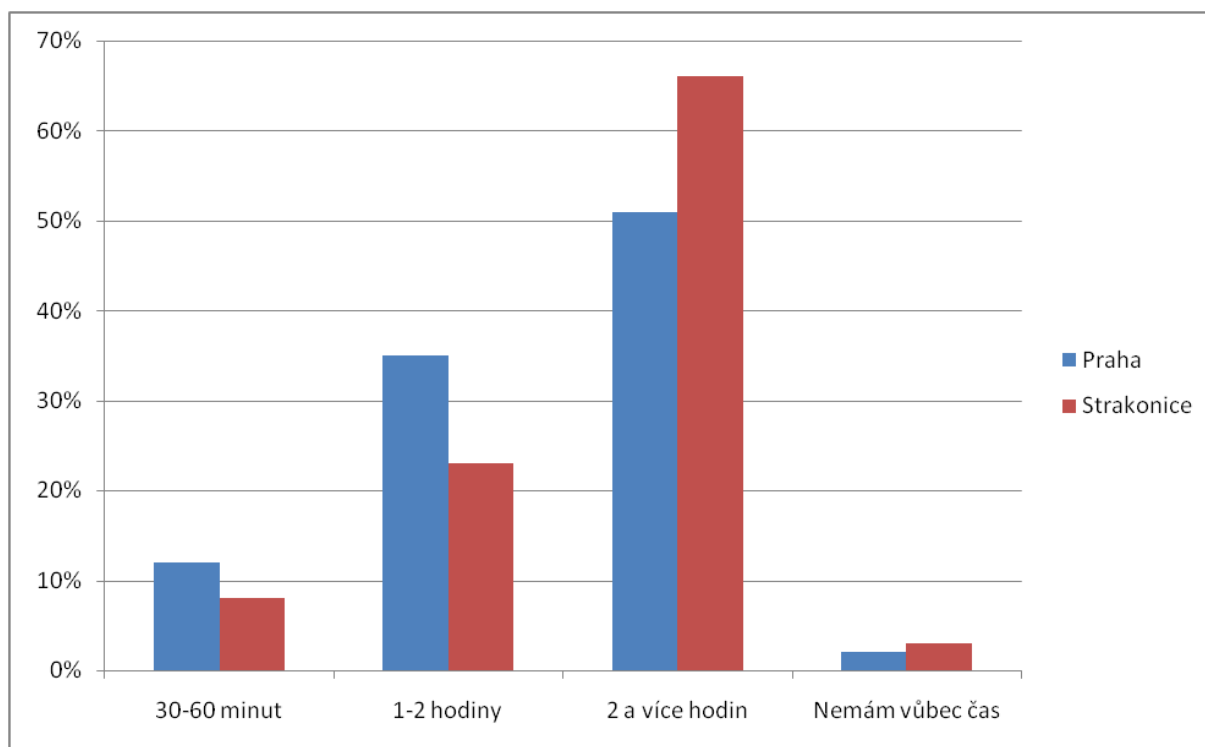

Graf č. 5 - Způsob trávení volného času, Strakonice

Žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonici tráví svůj volný čas více spontánně, a to 62%, to je 22 žáků. Zbýlých 38%, to je 13 žáků, tráví svůj čas volný čas organizovaně.

Z grafu č. 5 je zřejmé, že žáci z První jazykové a základní školy v Praze tráví svůj volný čas více organizovaně, než žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonici.

Otázka č. 2: Kolik hodin denně po škole věnuješ svým zálibám?

Graf č. 6 – Volný čas po škole, Praha, Strakonice

Z výzkumu vyplývá, že pouze 2% (1 žák) dotazovaných žáků z První jazykové a základní školy v Praze 4 nemá vůbec čas se věnovat po škole svým zálibám.

Dalších 12% (5 žáků) respondentů uvádí, že má každý den po škole 30 – 60 minut čas věnovat se svým zálibám.

Po škole se svým zálibám 1 – 2 hodiny denně věnuje pak 35% (15 žáků) dotazovaných.

51% (22 žáků) dotazovaných má po škole čas 2 a více hodin denně na své záliby.

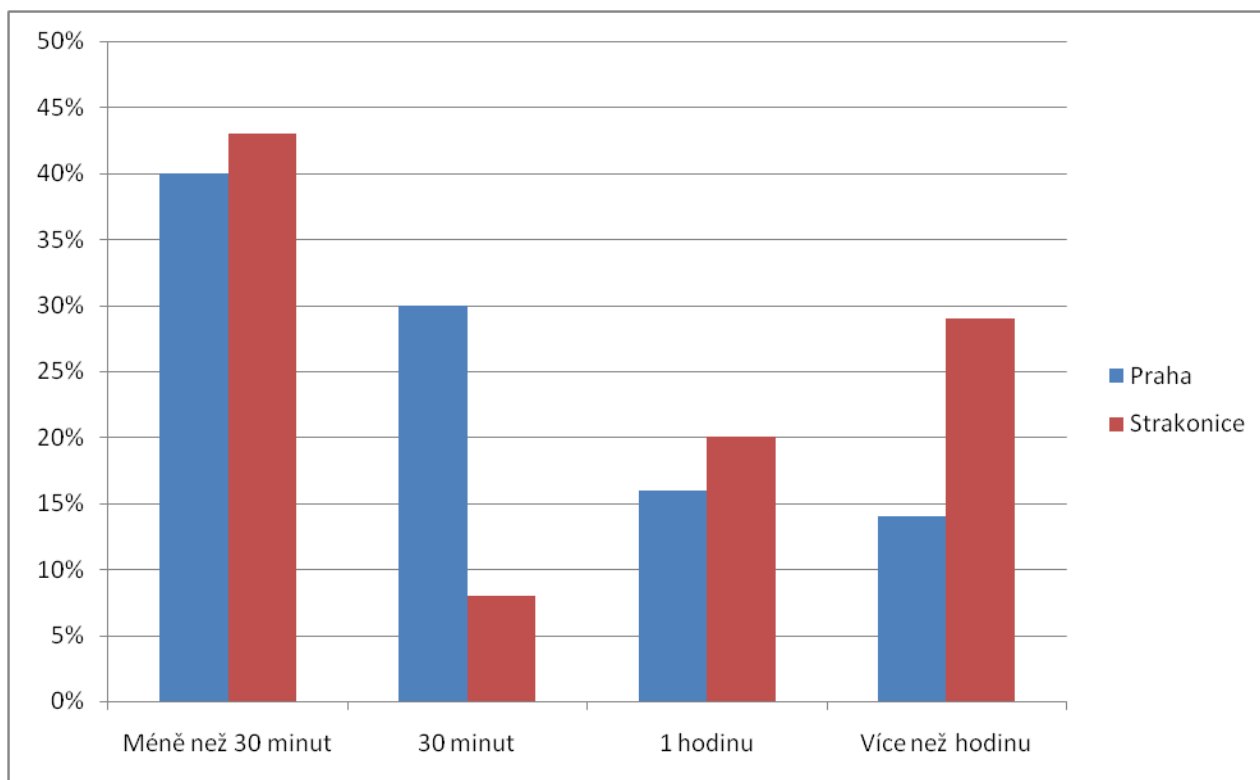
Z výzkumu vyplývá, že 3% (1 žák) dotazovaných ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonici nemá vůbec čas se věnovat po škole svým zálibám.

Dalších 8% (3 žáci) respondentů ze základní školy ve Strakonici uvádí, že mají čas věnovat se svým zálibám po vyučování 30 – 60 minut denně.

Denně se pak 23% (8 žáků) dotazovaných věnuje po vyučování svým koníčkům 1 – 2 hodiny.

2 a více hodin denně se věnuje svým zálibám po vyučování 66% (23 žáků) dotazovaných ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonici.

Otázka č. 3: Kolik času denně věnuješ přípravě do školy?

Graf č. 8 – Doba pro přípravu do školy, Praha, Strakonice

V První jazykové a základní škole v Praze 4 se 40% respondentů (17 žáků) věnuje přípravě do školy denně méně než 30 minut.

Celkem 30% dotazovaných (12 žáků) První jazykové a základní školy v Praze 4 se věnuje přípravě do školy 30 minut.

Dále pak 16% (8 žáků) dotazovaných se připravuje do školy denně 1 hodinu.

Pouze 14% (6 žáků) dotazovaných se přípravě do školy věnuje více než hodinu denně.

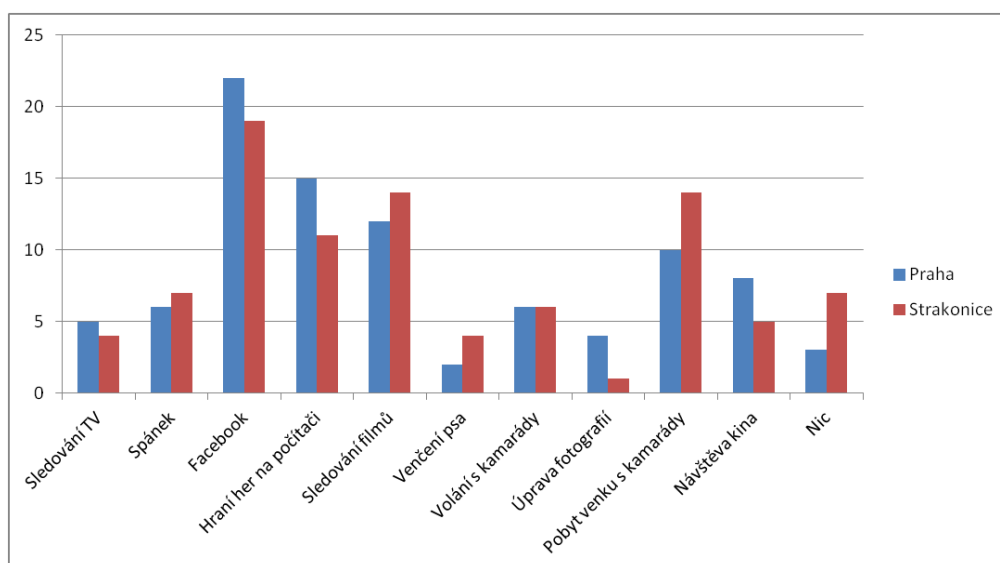
V základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonici se věnuje přípravě do školy méně než 30 minut 43% respondentů (15 žáků).

Více než hodinu se přípravě do školy věnuje 29% (10 žáků) dotazovaných, což je téměř stejné jako počet žáků v První jazykové a základní škole v Praze 4.

1 hodinu se věnuje přípravě do školy 20% dotazovaných (7 žáků) ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonici.

Skupina 8% (3 žáci) respondentů se věnuje přípravě do školy 30 minut denně.

Otázka č. 4: Uveď, jakým činností se věnuješ ve svém volném čase nejvíce

Graf č. 9 – Činnosti ve volném čase

Tabulka č. 1 – Činnosti žáků ve volném čase

Činnosti	Praha, počet odpovědí	Strakonice, počet odpovědí
Sledování TV	5	4
Spánek	6	7
Facebook	22	19
Hraní her na počítači	15	11
Filmy na počítači	12	14
Venčení psa	2	4
Volání s kamarády	6	6
Úprava fotografií	4	1
Pobyt venku s kamarády	10	13
Návštěva kina	8	5
Nic	3	7

Výzkumná otázka č. 4 byla otevřená a žáci sami vypisovali, jakým činností se věnují ve svém volném čase nejvíce.

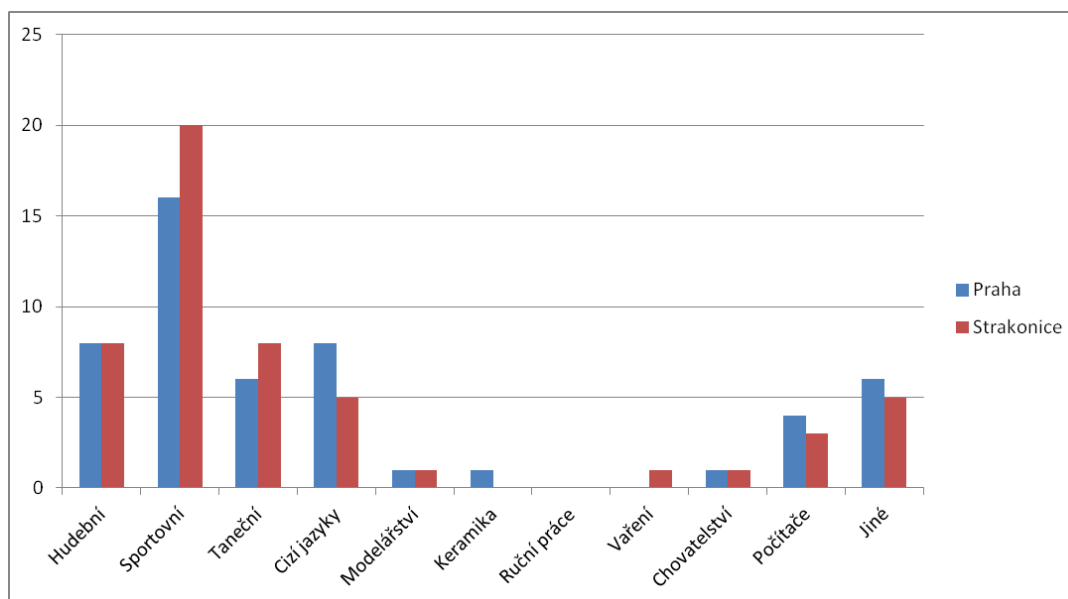
Žáci z První jazykové a základní školy v Praze 4 uvedli většinou 1-2 činnosti, kterým se věnují ve svém volném čase. Žáci ze základní školy F. L. Čelakovského pak uvedli 1-3 činnosti vykonávající ve svém volném čase.

Z tabulky č. 1 a z grafu č. 9 vyplývá, že se respondenti z První jazykové a základní školy v Praze 4 nejvíce věnují činností na Facebooku, a to v počtu 22. Rovněž žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících se nejvíce věnují činností na Facebooku, a to v počtu 19.

Na druhé místo pak uvedli žáci z První jazykové školy v Praze 4 hraní her na počítači, v počtu 15. Na třetím místě v počtu 12 žáků se umístilo sledování filmů na počítači. Na čtvrté místo v počtu 10 uvedli respondenti, že pobývají se svými kamarády venku. Dále pak 8 žáků se věnuje ve volném čase návštěvě kina, ve stejném počtu 6 ku 6 žákům se umístil spánek a volání s kamarády. 5 žáků uvedlo, že ve svém volném čase sledují televizi. 4 žáci se zabývají ve svém volném čase úpravou fotografií, 3 respondenti se ve svém volném čase nezabývají ničím a 2 dotazovaní uvedli, že ve volném čase venčí psa.

Z tabulky č. 1 a z grafu č. 9 vyplývá, že žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících se ve svém volném čase věnují nejvíce, tedy hned na druhém místě po činnostech na Facebooku, sledování filmů na počítači a pobytu venku s kamarády, a to ve stejném poměru 14 ku 14 žákům. Na třetím místě se umístilo hraní her na počítači, celkem 11 žáků. Spánek a nic nedělání ve volném čase se umístil u žáků ze základní školy ve Strakonících na čtvrtém místě, a to ve stejném množství dotazovaných, 7 ku 7 žákům. S kamarády si volá 6 žáků ve svém volném čase. Celkem 4 žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících uvedli, že ve svém volném čase navštěvují kino a stejný počet žáků, 4, uvedlo, že ve volném čase sledují televizi doma. 1 žák se pak zabývá ve svém volném čase úpravami fotografií.

Otázka č. 5: Pokud navštěvuješ kroužky, uveď prosím jaké:

Graf č. 10 - Druhy kroužků

Tabulka č. 2 – Druhy kroužků

Činnosti	Praha, odpovědi	Strakonice, odpovědi
Hudební	8	8
Sportovní	16	20
Taneční	6	8
Cizí jazyky	8	5
Modelářství	1	1
Keramika	1	0
Ruční práce	0	0
Vaření	0	1
Chovatelství	1	1
Počítače	4	3
Jiné	6	5

V páté polouzavřené otázce žáci devátých tříd zaškrtovali, jaké kroužky navštěvují ve svém volném čase po vyučování. V kolonce *jiné* pak měli vypsát, jaké další kroužky navštěvují ve svém volném čase. Žáci mohli volit více než 1 odpověď.

Z grafu č. 10 a z tabulky č. 2 vyplývá, že hudební kroužky navštěvují žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících i v První jazykové a základní škole v Praze 4 ve stejném poměru—8 ku 8 žákům.

Sportovní kroužky navštěvuje 20 žáků ze základní školy ve Strakonících a v Praze jen 16 žáků.

V První jazykové a základní škole v Praze 4 navštěvuje kroužek taneční 6 žáků a v základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonících 8 žáků.

Cizím jazykům se věnuje v Praze 8 žáků a ve Strakonících žáků 5.

Zájem o modelářství je v obou regionech vyrovnán, a to v poměru 1 ku 1 žáku.

Zájem o keramický kroužek nemá v První jazykové a základní škole v Praze žádný žák, v základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonících pouze 1 žák.

O ruční práce nemají žáci zájem ani v První jazykové škole v Praze 4, ani v základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonících.

Kroužek vaření nezajímá žádného žáka v Praze 4, ve Strakonících tento kroužek navštěvuje pouze 1 žák.

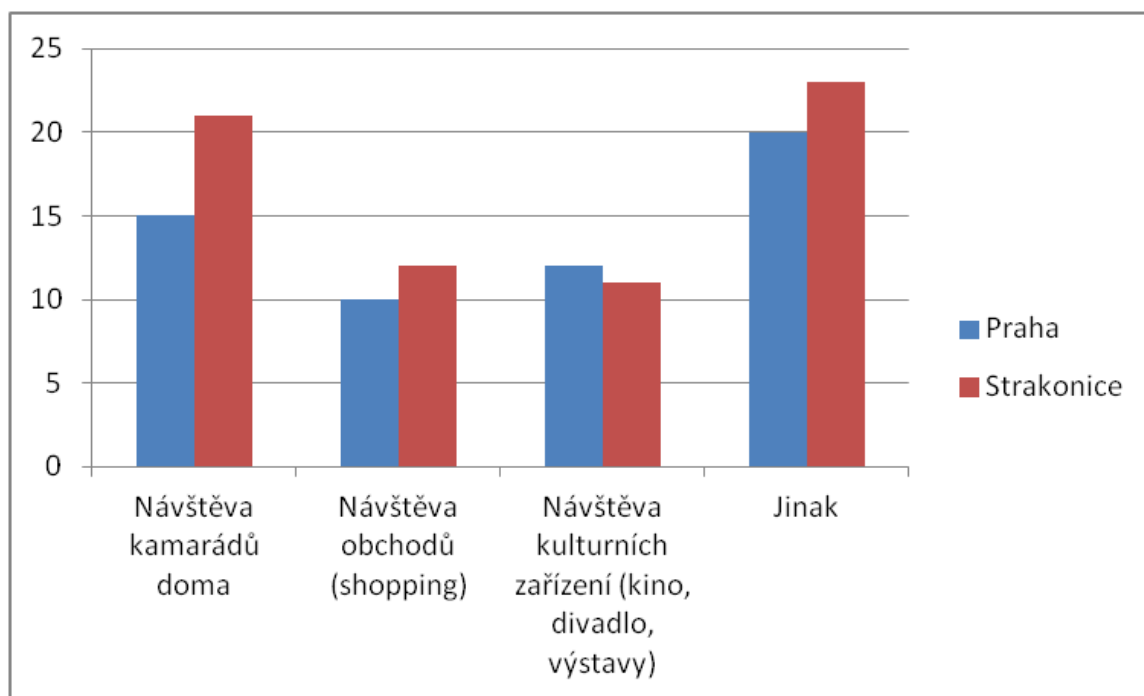
Z průzkumu vyplývá, že kroužek chovatelství je navštěvován žáky stejně v Praze i ve Strakonících, v poměru 1 ku 1.

Zájem žáků o návštěvu kroužku počítačů je nízký. V První jazykové a základní škole v Praze 4 jej navštěvují pouze 4 žáci a v základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonících jen 3 žáci.

V kolonce *jiné* uvedli 4 žáci z První jazykové a základní školy v Praze 4 doučování cizích jazyků, 3 žáci doučování z předmětu matematika a 5 žáků jízdu na kole, pouze v jarních a letních měsících, 3 žáci uvedli návštěvu kroužku výtvarného.

V základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonících uvedli 2 žáci jízdu na koni, 1 žák návštěvu šermu, 2 žáci návštěvu bojových sportů a 2 žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících navštěvují kroužek výtvarný.

Otázka č. 6: Pokud trávíš volný čas s kamarády, jakým způsobem?

Graf č. 11 – Způsob trávení volného času s kamarády

Tabulka č. 3 - Způsob trávení volného času s kamarády

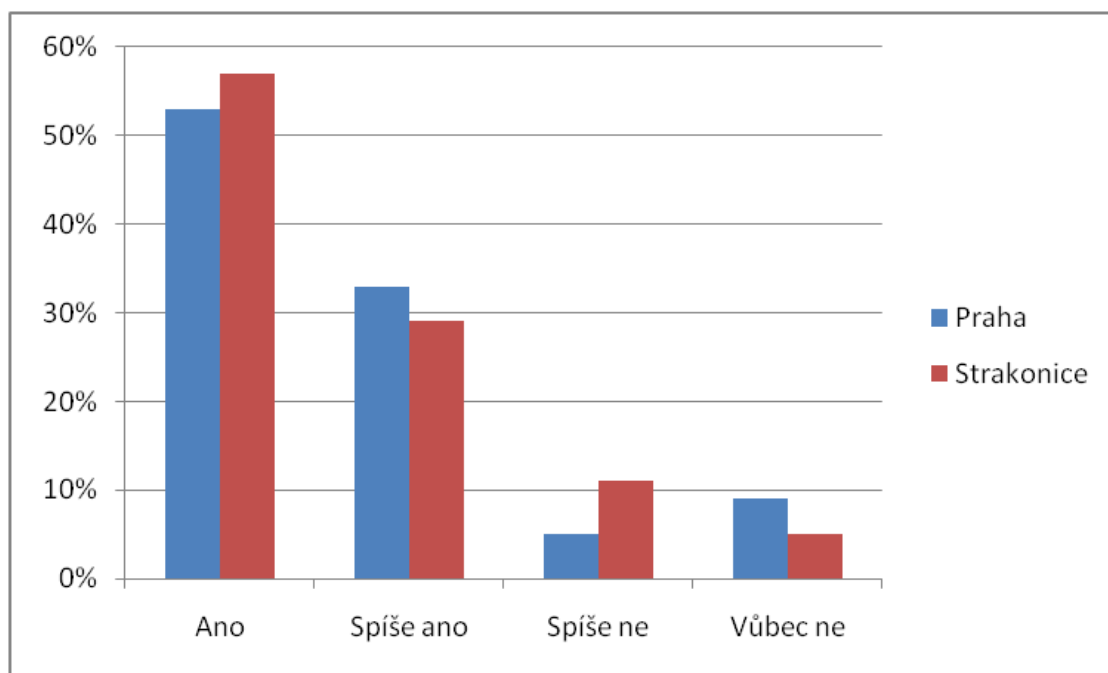
Volný čas s kamarády	Praha, počet žáků	Strakonice, počet žáků
Návštěva kamarádů doma	15	21
Návštěva obchodů	10	12
Návštěva kulturních zařízení	12	11
Jinak	20	23

Otázka č. 6 v dotazníku byla uzavřená a respondenti měli zaškrtnout, jakým způsobem tráví svůj volný čas, pokud pobývají se svými kamarády.

Graf č. 11 a tabulka č. 3 uvádí, že žáci z První jazykové a základní školy v Praze 4 tráví svůj volný čas v počtu 20 dotazovaných jinak, než jim bylo v dotazníku nabídnuto. Doma navzájem se pak žáci navštěvují v počtu 12 respondentů. Kulturní zařízení navštěvují žáci z První jazykové a základní školy v Praze 4 s kamarády v počtu 12 respondentů a 10 žáků se svými kamarády navštěvují ve volném čase obchody.

Rovněž žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících uvedli, že čas s kamarády tráví jinak, než jim bylo v dotazníku nabídnuto, a to v počtu 23 respondentů. Odpověď – návštěva kamarádů doma – uvedlo 21 dotazovaných. 12 respondentů navštěvuje ve svém volném čase s kamarády obchody a 11 žáků uvedlo, že se svými kamarády navštěvuje ve volném čase kulturní zařízení.

Otázka č. 7: **Podporují tě rodiče v tvých volnočasových aktivitách?**

Graf č. 12 – Podpora rodičů ve volnočasových aktivitách

Žáci z První jazykové a základní školy v Praze 4 podporují rodiče ve volnočasových aktivitách více než z poloviny, a to z 53%, tedy 23 žáků.

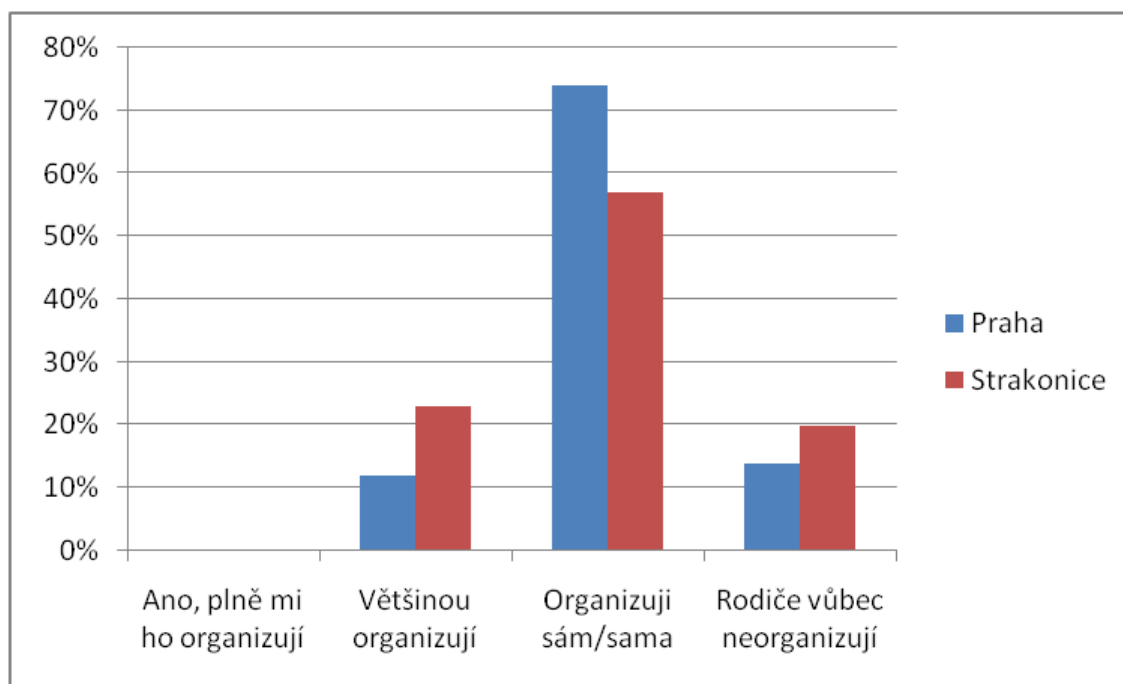
Žáci ze základní školy F. L. Čelakovského podporují rodiče ve volnočasových aktivitách rovněž více než z poloviny, z 57%, tedy v počtu 20 žáků.

Spíše ano uvedlo v Praze svou odpověď 33% respondentů, 14 žáků a ve Strakonících 29% respondentů, 10 žáků.

Spíše ne pak uvedlo v Praze 5% respondentů, 2 žáci. Ve Strakonících uvedlo jako svou odpověď spíše ne 11% respondentů, 4 žáci.

Pouze 9% respondentů v Praze, 4 žáci, uvedlo, že je rodiče vůbec nepodporují v jejich volnočasových aktivitách. Ve Strakonících je číslo výsledku výzkumu u této odpovědi ještě menší, 3% respondentů, tedy 1 žák.

Otázka č. 8: Podílí se rodiče na organizaci tvého volného času?

Graf č. 13 – Organizace volného času rodiči

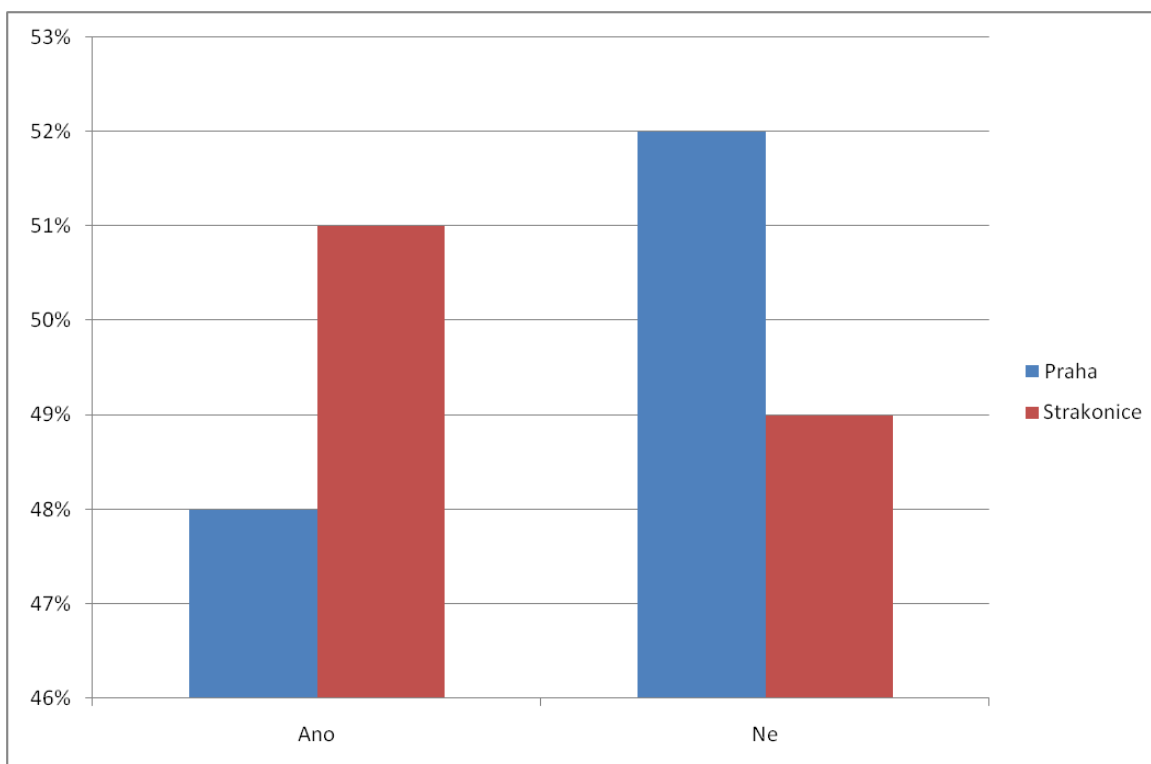
Z grafu č. 13 vyplývá, že se rodiče ani žákům z První jazykové a základní školy v Praze 4, a ani žákům ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících, nepodílí plně na organizaci volného času dětí, s výsledkem 0% ku 0%, tedy 0 ku 0 žákům.

12% respondentů (5 žáků) v První jazykové a základní škole v Praze 4 uvedlo, že rodiče jim jejich volný čas většinou organizují. U žáků ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících je to 23% (8 žáků).

Zcela sami si žáci v Praze 4 organizují svůj volný čas v 74% (32 žáků). Ve Strakonících v 57% (20 žáků).

Rodiče vůbec neorganizují volný čas 14% respondentům z První jazykové a základní školy v Praze 4, tedy 6 žákům. 20% respondentům (7 žákům) ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících neorganizují rodiče vůbec volný čas.

Otázka č. 9: **Znáš nějaké instituce ve tvém okolí, které slouží k trávení volného času? Ano x Ne** (např.: sportovní haly, bazény, posilovny, kluby, studia, apod.)

Graf č. 14 – Instituce k trávení volného času

Tabulka č.4 - Instituce sloužící k trávení volného času

Počet žáků, Praha	Instituce sloužící k trávení volného času, Praha	Počet žáků, Strakonice	Instituce sloužící k trávení volného času, Strakonice
16	DDM Praha 4 – Hobby centrum	12	Plavecký bazén
4	Plavecký stadión Podolí	2	Stadion Na Křemelce
1	Tenisová škola Tempo	2	Fitness Ostrov
		2	Stáj Nuzín

V deváté polouzavřené otázce měli respondenti zaškrtnout, zda znají nějaké instituce v jejich okolí, které slouží k trávení volného času. A pokud ano, měli vypsát název, když si vzpomenu. Pokud si žáci vzpomněli na název instituce a napsali jej, vypsál žák vždy jen jednu odpověď.

Žáci z První jazykové a základní školy v Praze 4 uvedli odpověď ANO v počtu 48%, to je 21 žáků a odpověď NE v počtu 52%, to je 22 žáků.

V základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonících uvedlo jako svou odpověď ANO 51%, tedy 18 žáků a odpověď NE 49%, tedy 17 žáků. Dle tabulky č. 4 uvedlo 16 respondentů z První jazykové a základní školy v Praze 4, že znají Dům dětí a mládeže v Praze 4 - Hobby centrum. Plavecký stadion Podolí uvedli 4 dotazovaní. Tenisovou školu Tempo napsal 1 respondent.

Celkem 12 žáků ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících uvedlo, že znají Plavecký bazén ve Strakonících, 2 respondenti napsali, že znají stadion Na Křemelce, 2 dotazovaní uvedli Fitness Ostrov a 2 respondenti uvedli, že znají stáj Nuzín.

Otázka č. 10: Jaké instituce využíváš k vyplnění svého volného času?

U této otázky se žáci obou základních škol rozepsali více, než v otázce předešlé.

Žáci z První jazykové a základní školy v Praze 4:

Tenisová škola Tempo – 4 žáci

Plavecký stadion Podolí – 8 žáků

Judo club Kidsport – 3 žáci

Domafit Fitness – 4 žáků

ZUŠ Adolfa Voborského v Praze 4 – obor taneční – 3 žáci

ZUŠ Lounských v Praze 4 – obor hudební-1 žák hra na klavír, 2 žáci hra na kytaru

ZUŠ Lounských v Praze 4 – obor výtvarný 2 žáci

Baltie – kroužek programování v Praze 5 – 2 žáci

Výtvarný kroužek v DDM Praha 4 – 1 žák

Volejbal v Praze 4 – 3 žáci

Žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících:

Basketbalový kroužek, ZŠ Dukelská, Strakonice – 10 žáků

Volejbal, ZŠ Dukelská, Strakonice – 8 žáků

Street fighting – sebeobrana, DDM Strakonice – 2 žáci

Disco tance, DDM Strakonice – 5 žáků

Plavecký bazén Strakonice – 7 žáků

Fitness Ostrov Strakonice – 4 žáci

Stáj Nuzín, Česticích – 2 žáci

ZUŠ Strakonice – obor hudební – 3 žáci hra na klavír, 1 žák hra na housle

ZUŠ Strakonice – obor výtvarný – 2 žáci

ZUŠ Strakonice – obor taneční – 4 žáci

JŠ Limag – francouzský jazyk – 3 žáci, ruský jazyk – 1 žák

Počítačová grafika, DDM Strakonice – 2 žáci

Programování, DDM Strakonice – 1 žák

2.6 Interpretace výsledků

Cílem mé bakalářské práce bylo zaměřením se na trávení volného času žáků devátých tříd žijících v hlavním městě (v Praze) a žáků žijících v malém okresním městě v Jihočeském kraji ve (Strakonících).

Pro svou bakalářskou práci jsem si stanovila čtyři výzkumné otázky.

Výzkumná otázka č. 1: **Domnívám se, že se žáci ve svém volném čase věnují nejvíce činností na počítači.** Ve výzkumném šetření v položce č. 4 - *Uveď, jakým činností se věnuješ ve svém volném čase nejvíce?* – žáci z První jazykové a základní školy v Praze 4 uvedli Facebook v počtu 22 žáků, tedy 51% z celkového počtu žáků. Na druhém místě uvedli žáci hraní her na počítači v počtu 15, tedy 35% z celkového počtu a na třetím místě uvedli žáci sledování filmů na počítači v počtu 12, tedy 28% z celkového počtu žáků.

Žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících uvedli rovněž Facebook v počtu 19 žáků, tedy 54% z celkového počtu, na druhém místě uvedli žáci sledování filmů na

počítači v počtu 14, tedy 40% žáků a na třetím místě pak hraní her na počítači v počtu 11 žáků, tedy 31% z celkového počtu žáků.

Ostatní činnosti, kterým se žáci věnují ve svém volném čase, tedy sledování TV, spánek, venčení psa, volání s kamarády, pobyt venku s kamarády, návštěva kina a nic nedělání, uváděli žáci jak z První jazykové a základní školy v Praze 4, tak i žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících v menším počtu, než Facebook, hraní her na počítači a sledování filmů na počítači. Tato výzkumná otázka se tedy potvrdila.

Výzkumná otázka č. 2: **Domnívám se, že žáci, kteří navštěvují kroužky, mají největší zájem o sportovní aktivity.** Graf č. 11 a tabulka č. 2 uvádí druhy kroužků, které žáci navštěvují ve svém volném čase. Nejvíce žáků ze základní školy v Praze se věnuje kroužkům sportovním, 16 žáků ze 43 respondentů. Rovněž ve Strakonících se žáci věnují nejvíce sportovním kroužkům, a to 20 žáků z 35 dotazovaných. Tato výzkumná otázka se rovněž potvrdila.

Výzkumná otázka č. 3: **Předpokládám, že se žáci v tomto věkovém období podílejí na organizaci volného času sami.** Graf č. 14 uvádí přehled o tom, jak se podílí rodičena organizaci volného času svých dětí. Žáci z První jazykové a základní školy v Praze se podílejí na organizaci svého volného času sami v počtu 32 žáků ze 43 dotazovaných, to je 74%. Žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících se podílejí na organizaci svého volného času sami v počtu 20 žáků z 35 dotazovaných, to je 57%. Výzkumná otázka č. 3 se opět potvrdila.

Výzkumná otázka č. 4: **Předpokládám, že žáci v Praze mají větší přehled o organizacích určených k trávení volného času než žáci v malém městě.** Výsledky výzkumné otázky č. 9, tedy otázky o přehledu organizací určených k trávení volného času v místě bydliště, byly téměř vyrovnané. Z grafu č. 15 je zřejmé, že žáci z První jazykové a základní školy v Praze 4 vypsali svou odpověď ANO v počtu 48%. Neznalost institucí k trávení volného času, tedy odpověď NE, uvedlo 52% dotazovaných. Žáci ze základní školy F. L. Čelakovského ve Strakonících vypsali svou odpověď ANO v počtu 51%, svou odpověď NE uvedlo 49% dotazovaných. Tato výzkumná otázka se k mému nepotvrdila.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak tráví svůj volný čas žáci 9. tříd základních škol v hlavním a v okresním městě, porovnat, jak se liší zájmy této věkové skupiny žáků v Praze a ve Strakoniciích a rovněž zjistit, zda mají žáci ponětí o tom, kde mohou trávit svůj volný čas v místě bydliště.

V dnešní době, v době více než dostatečné nabídky volnočasových aktivit, je velmi důležité sledovat, jak děti a mládež tráví svůj volný čas. Pokud budou svůj volný čas vyplňovat smysluplně a aktivně, je pravděpodobné, že předejdou různým sociálně patologickým jevům, které se začínají vyskytovat právě v jejich nelehkém období dospívání, přijmou zdravý životní styl a budou si umět urovnat priority o tom, co je v životě důležité, co je dobré a co jim samotným přináší pocit uspokojení a dobré nálady, neboť těmito aktivitami se budou zcela jistě zabývat i v dospělosti.

Často slýcháme kolem sebe od starších osob tuto větu: „*Dnešní mládež je strašná! Jen se poflakuje a nic nedělají! To my, když jsme byli v jejich věku, tak...*“ Začala jsem nad tímto výrokem přemýšlet a rozhodla jsem se zaměřit se a realizovat svůj výzkum právě pro žáky devátých tříd. Chtěla jsem sama pro sebe a samozřejmě pro tuto bakalářskou práci skutečně zjistit, zda dnešní mládež je tak nemožná a nezabývá se ve svém volném čase opravdu žádnými smysluplnými činnostmi, dle slov starší generace, ničím. Byla jsem ale vskutku mile překvapena z dotazníkového výzkumu, že žáci devátých tříd se baví ve svém volném čase v podstatě tak, jako jsme se bavili my, jejich rodiče. Scházejí se spolu doma, povídají si o svých problémech, sportují, navštěvují základní umělecké školy, navštěvují kina, tancují, zajímají se o přírodu, jezdí na koních, věnují se ale i doučování předmětů, ve kterých mají špatné studijní výsledky, jsou naprosto samostatní, myslím, že i více, než jsme bývali my. Mají větší přehled o celkovém dění ve společnosti, což je možná podmíněno právě rozvojem techniky – internetem. Žáci znají a mají přehled o institucích, které mohou využívat pro sebe, umí si sami zvolit, které chtějí nebo mohou navštěvovat. Zároveň jsem byla mile překvapena, že není rozdíl v trávení volného času mezi mládeží žijící v hlavním městě a v městě okresním. Jako by rozdíl mezi velkoměstem a maloměstem v současné době zmizely.

Je možné, že pro mnoho dospělých by byl výsledek této výzkumné otázky negativním přínosem a ztotožnili by se možná s výrokiem starších osob shora již uvedeným. Avšak já, díky svému dotazníkovému šetření, jsem pozitivně překvapena, že i přesto, že mládež žije v tomto nelehkém století, které nás doslova zahrnuje tokem stále nových a nových informací,

nabídek, výrobků a možností, tak si dokáže aktivně vyplnit svůj volný čas. Výsledek výzkumu, že mládež tráví svůj volný čas nejvíce na počítači, je pro mě zcela přirozenou skutečností, neboť kdyby vynález této techniky dnes neexistoval, děti by jej prostě nevyžívaly a nevyplňovaly by svůj čas prostřednictvím počítačů. A naopak, kdyby moje generace padesátníků vyrůstala s počítačem jako dnešní mládež, je zcela zřejmé, jasné a pochopitelné, že bychom stejně jako oni dnes trávili svůj volný čas rovněž na počítačích, ovládali bychom stejně jako oni techniku, programy v počítačích, Word, Excel, nové instalace, tvorbu webových stránek, zacházení s chytrými telefony a všechny další operace, které jsou pro nás dosti nesnadné pochopit a naučit se, ale pro mládež jsou zcela jednoduché a přirozené, takže bych mohla opět podotknout, že dnešní mládež je možná chytřejší.

Rozvoj techniky neovlivní nikdo z nás. Ani škola, ani rodiče. Ať už děti žily, žijí a budou žít v jakémkoliv století a v budoucnosti budou zcela jistě vyrůstat s různými dalšími, novými vymoženostmi vědy a techniky, je třeba, aby se dospělí, především rodiče, snažili volit pro své děti takové typy volnočasových aktivit, ve kterých bude docházet ke kombinaci trávení volného času u technických prostředků a zároveň aktivit spojených s pohybem, rozvojem morálních vlastností, logického uvažování a aby tím pro své děti vytvořili optimální klima volnočasových aktivit, ve kterém bude docházet ke správnému duševnímu i tělesnému vývoji dítěte. Stejně tak je nutné apelovat stále na všechny pedagogy, vychovatele, pedagogy volného času, aby i oni nadále nabízeli dětem ve stávajícím, ba dokonce větším množství takové druhy kroužků pro trávení volného času, ve kterých se naše děti a mládež obejde bez využití techniky, počítačů a mobilních telefonů.

Seznam použitých informačních zdrojů

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozšířené české vydání. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0

HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav a PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1

HÁJEK, Bedřich; HOFBAUER, Břetislav a PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. 2. přepracované vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. 2. vydání. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

LANGMAIER, Josef. *Vývojová psychologie pro dětské lékaře*. 1. vydání. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n. p., 1983. ISBN 08-081-83

PÁVKOVÁ, Jiřina a kolektiv. *Pedagogika volného času*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. Nové přepracované a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 2. vydání. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7

Internetové zdroje

Ethos - časopis pro celou rodinu: Kyberšikana [online]. 2013 (2), [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.ethos.cz/kybersikana-132.php?CO=V%FDchova>

První jazyková základní škola v Praze 4. *První jazyková základní škola v Praze 4* [online]. Praha: www.prima-web.cz, 2014 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.horackova.cz/>

Základní škola F. L. Čelakovského Strakonice. *Základní škola F. L. Čelakovského Strakonice* [online]. Strakonice: Ondřej Šejvl, 2012 [cit. 2016-02-18]. Dostupné z: <http://www.zsflc.cz/>

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník

DOTAZNÍK

Milí žáci, připravila jsem pro vás dotazník týkající se trávení vašeho volného času. Chtěla bych vás požádat o vyplnění několika otázek. Tento dotazník bude sloužit pro získání informací, jak žáci 9. tříd tráví svůj volný čas. Zakřížkujte (lze i více možností), případně odpovědi dopište. Celý dotazník je **anonymní**, proto se **NEPODEPISUJTE**.

Děkuji za vaši spolupráci

Jana Nováčková

- Chlapec
- Dívka

Věk: _____

Město: _____

1. Jak trávíš svůj volný čas?

- Organizovaně
- Spontánně

2. Kolik hodin denně po škole věnuješ svým zálibám?

- 30 - 60 minut
- 1 - 2 hodiny
- 2 a více hodin
- Nemám vůbec čas na své záliby

3. Kolik času denně věnuješ přípravě do školy?

- Méně než 30 minut
- 30 minut
- 1 hodinu
- Více než 1 hodinu

4. Uveď, jakým činností se věnuješ ve svém volném čase nejvíce?

5. Pokud navštěvuješ kroužky, uved' prosím jaké:

- Hudební (hra na hudební nástroje, zpěv)
 - Sportovní
 - Taneční
 - Studium cizích jazyků
 - Modelářství
 - Výtvarné (např. keramiky, malba, kresba)
 - Ruční práce (šití, pletení)
 - Vaření
 - Chovatelství
 - Počítače
 - Jiné (vypiš) _____
-

6. Pokud trávíš volný čas s kamarády, jakým způsobem?

- Návštěva kamarádů doma
- Návštěva obchodů (shopping)
- Návštěva kulturních zařízení (kino, divadlo, výstavy)
- Jinak

7. Podporují tě rodiče v tvých volnočasových aktivitách?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

8. Podílí se rodiče na organizaci tvého volného času?

- Ano, plně mi ho organizují
- Většinou organizují
- Organizují sám/sama
- Rodiče vůbec neorganizují

**9. Znáš nějaké instituce ve tvém okolí, které slouží k trávení volného času?
(např.: sportovní haly, bazény, posilovny, kluby, studia....)**

- Ne
- Ano (vypiš jaké, pokud si vzpomeneš, napiš i jejich název)

10. Jaké instituce využíváš k vyplnění svého volného času?

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Evidenční list žadatelů o nahlédnutí do listinné podoby práce

Jsem si vědoma, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byla jsem seznámena se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.	1. 4. 2016	Jana Nováčková	Lamačova 906/19, Praha 5, 152 00	
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				